

БАНСКА ПАЛАТА

ПРИЧЕ ИЗА ПРИЧЕ



БИБЛИОТЕКА
ПОСЕБНА ИЗДАЊА

Главни и одговорни уредници

Др Небојша Кузмановић
Др Драго Његован

Рецензент

Др Душица Бојић

Аутор изложбе

Љиљана Дожић, архивски саветник

Аутори уводних текстова

Др Драго Његован
Миле Игњатовић
Љиљана Дожић

Аутор изложбене целине

„Шта би било – да је било“
Дарио Чупић

Уредник

Др Драгана Бедов

Реализацију изложбе и каталога омогућили су Покрајинска влада
и Фондација „Нови Сад 2021 – Европска престоница културе“.

© Copyright: 2019, Архив Војводине и Музеј Војводине

БАНСКА ПАЛАТА

ПРИЧЕ ИЗА ПРИЧЕ



Нови Сад, 2019.



Банска палата после изградње

ДУНАВСКА БАНОВИНА (1929–1941)

Дунавска бановина, са центром у Новом Саду, постојала је као управна и самоуправна територијална јединица Краљевине Југославије од 1929. до 1941. године. Краљевина Југославија настала је практично 6. јануара 1929. године на основу прогласа краља Александра Карађорђевића, који је у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, због парализе парламентарног живота, увео лични режим, са циљем очувања државне целине. Шестојануарски режим заснивао се на идеологији интегралног југословенства, а националне и верске особености су потискиване.¹

У Краљевину СХС, проглашену 1. децембра 1918, војвођанске области Срем, Банат, Бачка и Барања ушле су као саставни делови Србије после Румског збора 24. новембра и Новосадске скупштине 25. новембра 1918. године. До доношења Видовданског устава Краљевине СХС 1921, војвођанским областима је управљала Народна управа (до марта 1919), а потом одсеци за ове области новоформиране централне Владе Краљевине. Краљевина СХС је после Видовданског устава подељена на 33 области, међу којима су биле Сремска, Бачка са Барањом, Београдска и Подунавска, које су обухватале делове Баната и предратне делове српског Подунавља.²

Законом о називу и подели Краљевине на управна подручја, од 3. октобра 1929, држава је подељена на девет бановина и Управу Града Београда.³

¹ Видети: Бранко Петрановић, *Историја Југославије 1918–1978*, Београд 1981.

² Уредба о подели земље на области, *Службене новине Краљевине СХС*, 92, 28. април 1922, 1–3.

³ Закон о називу и подели Краљевине на управна подручја, *Службене новине Краљевине Југославије*, 232, 4. октобар 1929.

Бановине су, изузев Приморске, назване по централним рекама ових територија, које су основане с обзиром на економско-саобраћајне критеријуме, игноришући историјске, националне и верске особености одређених ужих и ширих подручја. Остале бановине биле су: Моравска, са центром у Нишу, Вардарска, са центром у Скопљу, Зетска, са центром на Цетињу, Дринска, са центром у Сарајеву, Приморска, са центром у Сплиту, Врбаска, са центром у Бањалуци, Савска, са центром у Загребу и Дравска, са центром у Љубљани. Као посебна јединица основана је и Управа Града Београда, састављена од Београда, Земунa и Панчева, дакле у средишту територије Дунавске бановине.

Дунавска бановина обухватала је војвођанске области – Банат, Бачку, нашу Барању, највећи део Срема – као и Шумадију, са северним Поморављем и Стигом. Највећи градови у предратној Србији – Смедерево, Пожаревац и Крагујевац, са околином – ушли су у састав Дунавске бановине. После првобитног укључења у Дринску бановину, сремски градови (Сремска) Митровица и Шид убрзо су укључени у састав Дунавске бановине.

Дунавска бановина је обухватала територију Краљевине Југославије од 31.479 км², са 2.387.495 становника (према *Свезнању* из 1937. и попису становништва од 31. марта 1931). Била је друга по величини, после Савске бановине. Већину становништва чинили су Срби, Буњевци и Хрвати (57%), док је Немаца било 18%, а Мађара 16%. У мањем проценту становништва партиципирали су Румуни, Словаци, Русини, Роми и други. Што се тиче верске структуре, у Дунавској бановини православци су партиципирали са 55%, римокатолици са 35% и евангелици са 8% учешћа.

У административном погледу Дунавска бановина је била подељена на 10 самоуправних градова, 48 срезова и 768 општина. Самоуправни градови били су на територији историјске Војводине (Нови Сад, Бела Црква, Велика Кикинда, Велики Бечкерек (Петровград), Вршац, Сента, Сомбор, (Сремски) Карловци, Стара Кањижа и Суботица), док су срезови обухватили цело подручје Дунавске бановине: Алибунарски, Апатински, Бачкопаланачки, Бачкотополски, Батински, Белоцрквански, Врачарски, Великокикиндски, Великбечкеречки, Вршачки, Грочански, Гружански и Крагујевачки, Да-

рђански, Жабалски, Земунски, Илочки, Иришки, Јасенички, Јашатомићки, Ковачички, Ковински, Качерски, Кулски, Колубарски, Космајски, Лепенички, Младеновачки, Новобечејски, Новокањишки, Новосадски, Опленачки, Орашачки, Орашки, Оџачки, Посавски, Панчевачки, Пожаревачки, Рамски, Румски, Сенђански, Сремскомитровачки, Сомборски, Старопазовачки, Старобечејски, Таковски, Тителски и Шидски.⁴

За разлику од обласног система у коме су паралелно постојале државне управне и обласне самоуправне власти, у бановинском систему дошло је до уније државних и самоуправних органа кроз Краљевску банску управу, под контролом бана. Бану је у отправљању послова помагао помоћник бана, подбан. Законом о банској управи Банска управа се делила на одељења, одсеке и одељке (реферате).

У Краљевској банској управи Дунавске бановине било је осам одељења: Опште, Управно, Пољопривредно, Просветно, Техничко, Одељење за социјалну политику и народно здравље, Финансијско и Одељење за трговину, обрт (занатство) и индустрију, док је одсека било шеснаест: 1. општи управни, 2. јавна безбедност и 3. самоуправни – припадали су II Управном одељењу; 4. за пољопривреду и сточарство, 5. за ветеринарство, 6. за аграрно-правне послове и 7. за шумарство – били су у саставу III Пољопривредног одељења; 8. за основну наставу и 9. за средњу, учитељску и стручну наставу и народно просвећивање – били су у надлежности IV Просветног одељења; 10. за мостове, путеве и железнице, 11. за хидротехничке радове и 12. за архитектонске и електромашинске послове – спадали су у V Техничко одељење; 13. за социјалну политику и 14. за народно здравље – припадали су истоименом VI одељењу; VII Финансијско одељење састојало се од рачуноводства и бановинске благајне, док је VIII одељење имало два одсека: 15. за трговину, обрт (занатство) и индустрију и 16. за рударство; I Опште одељење сачињавали су секретаријат, персонални одсек, главна писарница и економат.⁵

⁴ Предраг М. Вајагић, *Банови Дунавске бановине*, Нови Сад 2016, 29.

⁵ Закон о банској управи, *Службене новине Краљевине Југославије*, XI/261–CV, 7. новембар 1929, 1951–1952.

Дунавском бановином су управљали банови које је именовао краљ.

Банови Дунавске бановине били су:



Ђака Поповић, први бан
Дунавске бановине

1. Дака Поповић (Нови Сад, 1886 – Нови Сад, 1967), од 9. октобра 1929. до 16. јануара 1930.
2. Радослав М. Дуњић (Мионица код Ваљева, 1871 – Крушевац, 1948), од 16. јануара 1930. до 27. августа 1930.
3. Светомир Матић (Краљево, 1870 – Нови Сад, 1931), од 27. августа 1930. до 6. маја 1931.
4. Милан Николић (Чачак, 1874 – Београд, 1943), од 11. маја 1931. до 10. априла 1933.
5. Добрица Матковић (Шарани код Горњег Милановца, 1887 – ? 1973), од 10. априла 1933. до 9. јануара 1935.
6. Милојко Васовић (Чајетина, 1885 – Београд, 1981), од 9. јануара 1935. до 10. септембра 1935.
7. Светислав Пауновић (Чачак, 1880 – ?), од 11. септембра 1935. до 17. августа 1936.
8. Светислав Рајић (Стари Сивац, 1886 – Нови Сад, 1941), в. д. бана од 17. августа 1936. до 26. марта 1938; бан од 26. марта 1938. до 25. фебруара 1939.
9. Јован Радивојевић (Ириг, 1884 – Земун, 1946), од 25. фебруара 1939. до 25. априла 1940.
10. Бранко Кијурин (Босут код Сремске Митровице, 1891 – ? 1962), од 26. априла 1940. до 1. априла 1941.
11. Милорад Влашкалин (Међа код Кикинде, 1890 – Нови Бечеј, 1984), од 1. априла 1941. до 13. априла 1941.⁶

Поред бана, као најзначајнијег органа бановине, постојало је Банско веће и Бановински одбор, као саветодавна тела која су сазивана када се расправљало о бановинском буџету. Двострука улога бана, као челника бановинске самоуправе и првог човека државне власти на подручју бановине, захтевала је изузетне напоре именованих лица на функцији бана. Тако је

⁶ Видети: П. М. Вајагић, *Банови Дунавске бановине*, Нови Сад 2016.

у Дунавској бановини за 13 година на овој функцији било чак 11 личности, иако су оне биле стручне у својим областима и имале поверење краља Александра, односно Намесништва, после његове трагичне смрти у Марсељу 1934. године.

У војвођанским областима већина становника поздравила је увођење шестојануарског режима из 1929. године, исто онако како је поздравила и доношење Видовданског устава из 1921. или присаједињења Краљевини Србији 1918. и стварање Краљевине СХС. Ипак, било је и супротних мишљења.

Нови Сад као место у коме је одржана Велика народна скупштина и изгласано присаједињење Краљевини Србији 1918, најпре је постао седиште Обласне управе за Бачку и Барању, а од 1929. и седиште Дунавске бановине, током чијег је трајања доживео демографски, урбани и сваки други напредак. Архитектонски симболи Дунавске бановине у Новом Саду су Банска палата и палата Банског већа, у којима је за време Другог светског рата била мађарска окупациона управа, а после стварања Аутономне Покрајине Војводине, крајем Другог светског рата, њени извршни и скупштински органи, све до данашње Покрајинске владе АПВ (у Банској палати) и Скупштине АПВ (у Банској већници), која је пројектована почетком, а изграђена и усељена крајем периода постојања Дунавске бановине.

После стварања Бановине Хрватске 1939. године, спајањем Савске и Приморске бановине, територија новостворене бановине проширена је одређеним срезовима из Зетске, Врбаске, Дринске и Дунавске бановине. Из Дунавске бановине су издвојени Шидски и Илочки срез, иако у њима Хрвати нису имали већину.

После окупације Краљевине Југославије, Дунавска бановина је формално постојала до децембра 1941, а обухватала је Банат, под влашћу Немаца, и Шумадију, Поморавље и Стиг, са центром у Смедереву, у окупираној Србији. Бачку и нашу Барању окупирали су Мађари, а Срем је вољом Немачке укључен у злогласну Независну Државу Хрватску.

„[...] кад су Шумадија и Војводина и формално срашћене у једну бановину. Дубоки смисао тога стварног и формалног стапања је освештење једног историјског културног и социјалног процеса и захтева. [...]

[...] веза такозваних војвођанских Срба и Шумадије, односно Србије, била је судбоносна и стваралачка за цели словенски југ; већ и по томе што је та и таква Шумадија била наш пијемонт, непосредни делотворни носилац и извршилац столетне народне заветне мисли. [...]

[...] Мора човек, заиста, из отстојања посматрати и Војводину и Шумадију да би приметио како су оне, не упућене једно на друго, не сродне сестре, већ једно те исто. А специјално у односу према нашој престоници [Београду] онај крај ће бити из дана у дан све више [...] њен хинтерланд [залеђе и ослонац], интегрални део њеног живота, њене сфере и импулса. Само у једном и истом телу може да се запази оно правилно струјање као крвоток, онај судбоносни колут одлажења и враћања, давања и примања, који никада није престао ни застао, па неће ни отсада [...]“⁷



Карта Дунавске бановине из 1931.

⁷ Вељко Петровић, „Шумадија и Војводина“, *Гласник Историјског друштва у Новом Сагу*, III/2, 1930, 185–197.

БАНОВИНА – МЕРИЛО ЗРЕЛОСТИ СРПСКОГ МОДЕРНИЗМА

Пноги градови на свету, како велики тако и они мањих размера – имајући у виду и различите специфичности историјског и културног контекста њиховог развоја – поседују неку знаменитост различитих вредносних обележја која, поред културног значаја, служи и на понос генерацијама људи у њима настањених. Понеке од тих знаменитости, по својим вредносним атрибутима изузетности различитог и културолошки јасног одређења и естетске универзалности, увелико превазилазе локалне градске, па и шире оквире државе у којој се налазе.

Сагледано у том контексту, такве вредносне атрибуте заслужује да понесе зграда Бановине у Новом Саду, с обзиром на то да је представљала главни догађај на подручју урбанизма у четвртој деценији 20. века на нивоу бановинске територије. Овај гигантски пројекат, као израз репрезентативне архитектонске структуре високих естетских вредности, још у току трајања радова на њему, постаје узор другим градитељима и мерило зрелости српске модерне архитектуре. Тако почиње прича о велелепној палати, коју већина Новосађана назива звучним и препознатљивим именом – Бановина, а данас представља седиште Владе, Владине администрације и Скупштине АП Војводине. Грађена је као седиште Дунавске бановине са њеним управним телом и Већницом као интегралним делом архитектонског комплекса у којем је столовао од краља постављени бан. Од тренутка када је завршена градња, ова прелепа палата постала је, у естетском смислу, највећа и најлепша грађевина, не само у оквиру Дунавске бановине и као њен административни центар, већ и на простору целе тадашње државе

Краљевине Југославије, а представљала је истовремено и моћан симбол њеног политичког, економског и културног просперитета.¹

Након 1918. и успостављања новонастале државне заједнице три народа која је имала назив Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца, према новом урбанистичком плану града Новог Сада формирано је градско језгро, чији се основни правац протезао дуж тадашњег Булевара краљице Марије до моста краљевића Томислава на Дунаву. Данас овај булевар носи назив Булевар Михајла Пупина, а новоизграђени мост након бомбардовања 1999. добио је име „Варадинска дуга“. Здање Банске управе подигнуто је на потезу између некадашњег старог језгра града и дунавске обале између Малог и Великог лимана. Читав пројекат у ширем смислу, поред политичког и културног, имао је и врло изражену развојну економску компоненту. У оквиру тог развојног контекста Бановине, требало би посматрати радове на затрпавању шанчева и уклањању мостобрана на обали Дунава и на уређењу мочварне земљишне површине у дужини од 500 метара од речне обале, а све у циљу смештаја будућих индустријских предузећа у зони велике пловне реке, која је била и остала главни ток међународног трговачког саобраћаја. Иначе, према уредби аустроугарских власти на нивоу града која је важила у периоду до Првог светског рата, ниједна грађевина није смела бити подигнута на мањем растојању од 500 метара од мостобрана на прелазу ка Петроварадину.

Необичан сплет околности пратио је почетак градње овог велелепног објекта који је након завршетка, због реализованог композиционог и архитектонског решења које је асоцирало на велики брод, а и због белине камене оплате, добио поетичан назив „бела крстарица“, како је често од грађана називан. Наиме, сви записи о догађањима који су претходили градњи, као општепознату чињеницу наводе податак да је први бан новоустановљене административне јединице био Дака Поповић који је поднео оставку на тај узвишени положај након само три месеца столовања. Без обзира на то, већина историчара и хроничара друштвених и политичких прилика тог времена апострофирају га као најзаслужнијег за расписивање конкурса за израду идејног решења за реализацију овог архитектонског комплекса 1930. године.

¹ Љиљана Дожић, „Изградња Банске палате у Новом Саду“, *Архивски анали*, VI/6, 2011, 88.

Наведени необичан сплет околности односи се на познату и тешко објашњиву чињеницу да је, већ тада врло угледни архитекта на овим просторима, Драгиша Брашован (1887–1965), поднео скице свог предлога пројекта изградње Палате, али се по завршетку конкурса испоставило да његов рад није задовољио критеријуме које је поставила Комисија за спровођење конкурса. Ипак, неочекивано, Банска управа закључила је 23. октобра исте године са Драгишом Брашованом уговор о изради новог идејног решења о градњи овог здања уз додатну обавезу, као главног архитекта, комплетног надзора у свим етапама реализације измењеног пројекта. Све одлуке које су се тичале изградње архитектонског комплекса обављао је Грађевински одбор на челу са Ђорђем Гаспаринијем начелником Техничког одељења Банске управе.² Међутим, на почетак градње Банске палате чекало се све до 1936, јер су припреме биле успорене због економске кризе која је захватила земљу. Иако је комплетан пројекат градње архитектонског здања био завршен 1940, освећење недовршене Палате одржано је већ 1. децембра 1938. у оквиру прославе 20 година од завршетка Првог светског рата и оснивања нове државне заједнице Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.

У погледу мапе модернизма у Србији двадесетих и тридесетих година, он се развијао кроз више паралелних процеса – реафирмације неокласицизма и академизма и истовременог тренда нових грађевинских концепата заснованих на естетици поједностављене форме и просторне функционалности без декорације. Сам појам модерне архитектуре врло је широк и подразумева више стилова и грађевинских решења сличних карактеристика у конструкцији. Постоји више развојних фаза и у четвртој деценији касног модернизма, сва архитектура је представљала производ тенденција минимализма и функционалности која је препозната као интернационални стил у Европи и Америци, који траје до половине осме деценије и у српској архитектури.³

Драгиша Брашован, поред Милана Злоковића, Николе Добровића и Бранислава Којића, припада првој генерацији српских модерниста, а о њему се говорило „да је градио у модерном духу пре модерниста“. Године 1932. приступио је ГАМП-у, односно Групи архитеката модерног правца, која је основана као удружење 1929. године и чији су се чланови у својим

² Исто, 90.

³ Зоран Маневић, „Новија српска архитектура“, *Српска архитектура 1900–1970*, МСУ, Београд 1972, 21.

радовима залагали за реализацију модерних принципа у архитектури.⁴ Брашован је студије завршио 1912. на Техничком факултету у Будимпешти и Сарајеву и од 1930. године, усвајајући дефинитивно принципе нових тенденција на којима почива модерна архитектура, сва своја најзначајнија дела остварује у том духу. Међу његовим пројектима издвајају се два изванредна примерка у том духу тенденција модерне – почетком 1929. пројектује Павиљон у Барселони и Раднички дом у Новом Саду. Пројекат за Југословенски павиљон у Милану издваја се као посебан пример авангардног израза, а као антологијске примере модерног израза у архитектури српског модернизма треба навести и зграду Државне штампарије у Београду, грађену између 1933. и 1940, затим Команду ратног ваздухопловства у Земуну између 1934. и 1935. и свакако посебно зграду Бановине у Новом Саду, грађену између 1936. и 1940. године.⁵ Брашованово изванредно дело састоји се у способности да различите тенденције модернизма систематизује у један аутентични елементарни поредак и да га као таквог естетски артикулише и архитектонски обликује.⁶

Бановина је монументална архитектонска композиција на којој је грађевинска маса распоређена са урбанистичким смислом и у складу са актуелним урбанистичким тенденцијама свог времена. Зграда има пет етажа од сутерена до равног крова. Дугачки улични фасадни фронт, као и онај на супротној страни и заобљени чеони, третирани су мирно и без украса, са стубовима без капитета у приземљу испред репрезентативних и увучених портала, са неколико степеница издигнутих на виши ниво. Два средишња улаза су импозантна и одају утисак свечане монументалности, док су остала три службена. Израда стилизованих грбова изнад улаза према Булевару и барелефи са ликовима краља Петра Првог, краља Александра, војводе Живојина Мишића, Радомира Путника, Степе Степановића и Петра Бојовића израдила је Злата Марков, као и стилизоване лавље главе и розете за испуст воде на Банској палати. Рељефи су током Другог светског рата били прекривени заставом и скинути су и уништени након завршетка рата. Реплике барелефа враћене су на њихово раније место тек 2007. године.⁷

⁴ Исто, 23.

⁵ Исто, 24.

⁶ Удо Култерман, *Савремена архитектура*, Нови Сад 1971, 95.

⁷ Љ. Дожић, нав. текст, 92.

Цео архитектонски комплекс који обухвата обе грађевине простире се на површини од 28.000 м². Потковичаста основа главне зграде дуга је 185 метара, а висина без куле износи око 20 метара. Кубична форма куле фланкирана је на североисточном углу основне зграде као њен интегрални део и висока је 42 метра. У згради се налази укупно 589 одељења претежно службеног значаја. Са Булевару Михајла Пупина кроз репрезентативни портал улази се у пространи централни хол који је изграђен, као и степениште, од италијанског камена из Караре. Простран ходник описује читаву основну зграду пратећи логику простирања спољних фасада. Бански двор, данас зграда Скупштине АП Војводине, изграђена је на крстастој основи као резиденцијални део са седиштем бана и са Већницом која је према пројекту конципирана као централна просторија. Зграда је просторно разуђено и сложено здање које има укупно 147 просторија. Дизајнирање целокупног намештаја и тепиха најпре је било поверено новосадском уметнику ентеријеристи Карлу Висингеру, са којим је након пробијања рокова за испоруку намештаја уговор био раскинут. Посао је потом поверен Брашовану, али није познато да ли је нешто урађено према његовим нацртима.⁸

У архитектонском смислу, у оквиру модернистичких система грађевине, Бановина представља савршену хармонију хоризонтала и вертикала, што одржава у складној равнотежи све форме и масе ове архитектуралне структуре.⁹ У том смислу не изненађује ни смела примена зидних површина обложених глатким брачким мермером и у визуелном и естетском смислу функционално пројектовани нивои хоризонталних прозорских трака, чиме је постигнута истовремено и пуна рационалност просторног континуитета. О томе како је дошло до измене првобитног пројекта према којем је требало да фасаде буду обложене црвеном пресованом опеком, било је нагађања, али то питање није остало без одговора. Наиме, Банска управа је 1936. донела одлуку да се на фасаду уместо пресоване цигле постави мермерна оплата.¹⁰

Материјална и конструктивна вредност грађевине, као примарни архитектонски елементи, својим укрштањем волумена зиданог комплекса и унутрашњег простора, капиталан су пример хармоније, при чему је све

⁸ Исто, 92–93.

⁹ У. Култерман, нав. дело, 134.

¹⁰ Љ. Дожић, нав. текст, 91.

интегрисано у форму јединствене просторне целине. У смислу афирмације архитектуралне модерности концепта идејног пројекта, Бановина је задржала све одлике модерног стила, који у својим трагањима за коначним дефинисањем сопствене функционалности, обухвата више аспеката стваралачких тенденција и које су се током трајања модерне у архитектури развијале самостално.¹¹ У том контексту лако се могу препознати елементи арт деко стила, посебно видљиви у прочишћеном класицизму елегантних линија које обликују форме и масе, симетрији, фасадама глатких површина без украса, одустајању од класичне ортогоналне основе у артикулацији грађевине и најзад, афирмација аеродинамичног облика видљивог у заобљености чеоне фасаде. Аеродинамични облици били су нарочито модерни тридесетих година готово у свим видовима индустријске и занатске производње употребних предмета, као и у аутомобилском дизајну.¹² Као врло елегантна форма, осавремењени арт деко стил нашао је масовну употребу и у садашњем времену, како у примењеној уметности и индустријском дизајну, тако и у архитектури постмодерне.



Фотографија архитекте Драгише Брашована у атељеу

На крају, треба истаћи да Бановина представља, без и мало претеривања у констатовању важне чињенице, изванредан архитектонски примерак националне културне баштине која је пратила европске токове.

¹¹ З. Маневић, нав. текст, 26.

¹² Харвард Х. Арнасон, *Историја модерне уметности: сликарство, скулптура, архитектура*, Београд 1975, 461–467.

БАНСКА ПАЛАТА – ПРИЧЕ ИЗА ПРИЧЕ

Незауостављивој пролазности једино што можемо супротставити јесу памћење и сећање. Кроз њих могуће је вратити прошло и оживети оно што је давно прохујало. Чување сећања неопходно је схватити не само као пасивни одраз културе или политичког тренутка, већ као саставни чинилац културе саме и веровања у непоновљивост и вредност свега онога што чини живот, јавни или приватни – чија испреплетеност постаје одраз прилика и доба. Као специфичан однос према прошлости, памћење је у нераскидивој вези са установама које чувају садржаје прошлости.

Архиви су јединствено и незаменљиво наслеђе које се преноси са једне на другу генерацију. Они су извор историјског памћења и учествују у обликовању индивидуалног и колективног сећања. Архиви су наше памћење, места где се сусрећу прошлост и садашњост. Стога архиви и архивисти имају велику моћ, али и велику одговорност.

Оно што се догодило остаје као чињеница заувек, али се мења тумачење. Култура сећања припада нивоу објашњења. То како и чега се сећамо исказује наше приоритете. Тематска изложба архивских докумената „Банска палата – приче иза приче“, представљена стручној и широј јавности мултимедијално, покушај је, да се на једном месту обједињено прикажу многобројна сећања, оживе давно заборављене приче и на тај начин прошлост преточи у садашњост, обележавањем 80 година од изградње Бановинског комплекса, познатог и под називом Банска палата у Новом Саду.

ИЗМЕЂУ НАСТАЈАЊА И НАСЛЕЂИВАЊА

Банска палата у Новом Саду, дело једног од наших најпознатијих архитеката Драгише Брашована – поред тога што заузима посебно место у историји српске архитектуре и спада међу најзначајније архитектонске споменике у нашој земљи – према мишљењу многих наших и страних стручњака, представља и једно од најзначајнијих архитектонских објеката изграђених на овим просторима. Подигнута у предвечерје Другог светског рата, настала као израз тежње администрације да њено седиште буде и огледало привредне моћи, економске снаге и просперитета тадашње Дунавске бановине – Банска палата и данас плени својом монументалношћу и високим стилским вредностима. Банску палату чине два објекта, зграде данашње Покрајинске владе и Скупштине Аутономне Покрајине Војводине.

Идеја о подизању Банске палате у Новом Саду појавила се убрзо после формирања Дунавске бановине 1929. године.¹ Бановина је обухватала велики део данашње територије Војводине, Барању и северни део Србије до Крагујевца, а њено седиште било је у Новом Саду. Први бан, угледни новосадски градитељ Дака Поповић, поднео је оставку после само три месеца рада, али се управо он сматра најзаслужнијим за расписивање конкурса за израду пројекта Банске палате у Новом Саду. Конкурс је расписан у марту 1930. године² и на њега је приспело 19 радова. Оцењивачки суд, после рада од четири дана, поднео је извештај бану да прву награду није могао ником доделити.³ Иако је и архитекта Драгиша Брашован предао идејно решење на конкурс, његово име не налази се на списку награђених. Међутим, већ у августу исте године, Банска управа закључила је уговор са Брашованом за израду нових планова и за надзор над изградњом Палате.⁴ За сада није познато како се наручилац послова определио за Брашована,

¹ Закон о називу и подели Краљевине на управна подручја, *Службене новине Краљевине Југославије*, 232, 4. новембар 1929.

² Архив Војводине (даље АВ), Ф. 126, Краљевска банска управа Дунавске бановине – Нови Сад (1929–1941), 1929–1941, V Техничко одељење, Т.О. Згр 5/1930.

³ Исто.

⁴ АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 16/1935.

али је извесно да је нова пројектна документација била израђена до марта 1932. године. Међутим, због велике економске кризе у земљи, почетак изградње стално је одлаган. Када је то питање поново постало актуелно 1934. године, финансијске могућности Бановине за градњу Палате биле су знатно умањене, администрација је у међувремену видно порасла, те се морало одустати од првобитног пројекта. Зато је Драгиша Брашован израдио нови пројекат Палате, који је Банска управа одобрила у мају 1936. године.⁵

Изградња Палате отпочела је у августу 1936, напредовала је предвиђеном брзином и већ крајем 1937. године Палата је добила свој коначни изглед. Током 1938. године постепено су привођени крају сви груби грађевински радови,⁶ али се са извођењем осталих радова знатно каснило. Тако је, мада још недовршена, Банска палата промовисана 1. децембра 1938. године у склопу свечаног обележавања 20 година од уједињења и стварања Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца.⁷

Облагање фасаде Банске палате каменом отпочело је 1937. године. Првобитна идеја пројектанта архитекте Драгише Брашована била је да се Палата обложи пресованом циглом, али је у септембру 1936. године, Банска управа донела одлуку да се фасада уместо циглом, обложи каменом.⁸ После детаљних анализа, одлучено је да се за облагање фасаде користи камен из каменолома Пучишћа, са јадранског острва Брач.⁹

Послови на завршетку изградње Административне зграде брже су напредовали од радова на Већници и она је усељена после освећења 25. септембра 1939. године.¹⁰ У сенци тек започетог светског рата, освећење је обављено скромно, првенствено у кругу чиновника Банске управе, на челу са баном др Јованом Радивојевићем. Административна зграда је на 5.700 м² имала 569 просторија, а Већница чија изградња је завршена нешто касније, на 2.200 м² имала је 147 просторија. Укупни трошкови на изград-

⁵ АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 2/1936.

⁶ АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 3/1938, Згр 5/1938, Згр 84/1938.

⁷ Донка Станчић, Мишко Лазовић, *Бановина*, Нови Сад 2004, 38.

⁸ АВ, Ф.126, V Гр.О. 3/1936.

⁹ АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 2/1937.

¹⁰ „У оквиру скромне свечаности јуче је освећена нова банска палата“, *Дан*, 5/224, 26. септембар 1939.

њи Палате износили су 58 милиона динара, што је било два пута више од предвиђене суме.

Архив Војводине у оквиру фонда Ф. 126, Краљевска банска управа Дунавске бановине – Нови Сад, чува 25 кутија архивске грађе која готово у потпуности документује изградњу Банске палате у Новом Саду – од расписивања конкурса за израду идејног пројекта Палате, до завршетка радова и њеног усељења.

ХОРИЗОНТИ ПАМЋЕЊА У ДОКУМЕНТИМА АРХИВА ВОЈВОДИНЕ

Тематска изложба „Банска палата – приче иза приче“ постављена је у два простора, Галерији Архива Војводине и свечаном холу зграде Покрајинске владе. Састоји се из неколико целина, и свака у себи садржи одређену причу. У првом делу изложбе под насловом „Изградња Банске палате“, приказана је одабрана грађа која сведочи о подизању Палате. Архив Војводине је 2010. године приредио изложбу „Изградња Банске палате у Новом Саду, кроз одабрану архивску грађу“, а део докумената те поставке, представљен је и на овој изложби. Будући да је грађа изузетно значајна, јер документа сведоче о самом току изградње Палате, али и ради великог интересовања стручне и шире јавности, она је поново представљена, уз коришћење савремених метода презентовања архивске грађе.

Друга, тематска целина под насловом „Шта би било – да је било“ приказује поједине грађевинске сегменте Банске палате који су пројектовани, али никада нису изведени, а о којима сазнајемо на основу сачуване архивске грађе.

Грађена од људи и за људе, ова велелепна грађевина живи већ 80 година. Док се точак времена окреће у једном смеру, сећање га враћа у другом. Трећа, велика изложбена целина „Банска палата – ка биографији памћења“ јединственим језиком фотографије приказује живот Палате током времена. Минуће пред нама личности које су обележиле јавни живот, или они који су непосредно или посредно повезани са њеним настајањем и постојањем, али и становници града, путници, гости... Ову целину чини неколико ма-

њих сегмената: „Личности“, „Прошло и садашње у сусрету“, „Поздрав из Новог Сада“, „Тајна скупштинске куле“ и „Светлопис кроз време“. У оквиру сегмента „Личности“ представљени су људи најзаслужнији за подизање Палате, банови Дунавске бановине, као и председници Покрајинске владе и Скупштине АПВ. У целини „Прошло и садашње у сусрету“, прожимају се различита времена, а личне приче исписиване на разгледницама са мотивом Бановине, могу се наслутити кроз део изложбе „Поздрав из Новог Сада“. Можда је најинтригантнији део ове велике целине, откривање тајне куле зграде Скупштине АПВ, која је низ година на својим зидовима крила сведочанства о људима који су били на том месту и то овековечили својим записима.

Желећи да ова тематска изложба буде јединствено место сусрета колективне и индивидуалне успомене на изглед Банске палате, некада и сада, позвали смо наше суграђане да прегледају своје старе породичне албуме, или да начине нове снимке, и да заједно са нама учествују у стварању једног новог хоризонта памћења, на Палату која је била и остала један од најчешћих мотива на фотографијама Новосађана, али и гостију, посетилаца, намерника... Одабране фотографије, аутентично сведоче да зграда Бановине није била само седиште покрајинске администрације, око којег су се Новосађани радо окупљали, већ и симбол града и понос нације.

У том смислу, у свечаном холу зграде Покрајинске владе, биће изложен и део тематске изложбене поставке под насловом „Банска палата кроз време“, коју чини документарна грађа, настајала у различитим временским периодима, али и сведочи о савременим настојањима да се заштити и сачува велелепно здање Банске палате. Обележавајући осамдесети рођендан, „Бела Бановина“ је с поносом отворила своја врата показујући део културног наслеђа стручној и широј јавности.

Тематска изложба „Банска палата – приче иза приче“, показује да су варљиве границе времена и да је могуће да се прошлост представи у садашњости и посетиоцима пружи јединствено искуство доживљаја Банске палате из једног новог, модерног угла. Низ докумената уобличених у једну причу постају ново сведочанство о постојању ове велелепне грађевине, која ће живети док је и људи који јој дају живот и негују културу сећања.



Снимак из ваздуха Новог Сада – Банска палата у изградњи

ИЗГРАДЊА БАНСКЕ ПАЛАТЕ

1. ПОСЛОВИ ПРЕ ПОЧЕТКА ИЗГРАДЊЕ

1930, март 26, Нови Сад

Расписивање *Конкурса за израду идејних скица за Банску палату у Новом Саду*. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 5/1930)

1930, јуни 30, Нови Сад

Препис одобрења бана на извештај о резултатима *Конкурса за израду идејних скица за Банску палату у Новом Саду*. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 5/1930)

Фотографија Булеvara краљице Марије (данас Булевар Михајла Пупина) у Новом Саду са зградом Дома Трговачке омладине, пре изградње Банске палате. (МВ, Збирка разгледница места и градова Војводине)

1930, август 23, Нови Сад

Уговор закључен између Краљевске банске управе Дунавске бановине и Драгише Брашована, архитекте из Београда, за израду планова и надзор над изградњом Банске палате. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 16/1935)

1935, септембар 6, Нови Сад

Чланак из новина Дан, година 1, број 87, где се цитирају речи архитекте Драгише Брашована о почетку градње Банске палате.

1935, октобар 16, Нови Сад

Допунски уговор закључен између Краљевске банске управе Дунавске бановине и Драгише Брашована, архитекте из Београда, за израду пројекта и надзор над изградњом Банске палате. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 16/1935)

1936, мај 18, Нови Сад

Решење Банске управе којим се одобрава пројекат Драгише Брашована за изградњу Банске палате. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 2/1936)

Фотографија Булеvara краљице Марије (данас Булевар Михајла Пупина) у Новом Саду, пре изградње Банске палате. (МВ, Збирка разгледница места и градова Војводине)

2. ГРУБИ ГРАЂЕВИНСКИ РАДОВИ

1936, јуни 2, Нови Сад

Део архитектонског пројекта Банске палате, *Већница – јужна фасада*, размера 1:100. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 2/1936)

Нови Сад

Модел будуће палате *Банске управе и Банских двора*, преузето из новина *Дан*, година 2, број 115, од 20. маја 1936. године.

1936, јуни 2, Нови Сад

Део архитектонског пројекта Банске палате, *Административна зграда, пресек кроз главни улаз III–IV*, размера 1:100. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 2/1936)

Разгледница Новог Сада са мотивом куле Банске палате (без датума).
(Приватна збирка Владимира Митровића)

Фотографија свечаног хола зграде Владе АП Војводине.

(Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине – Нови Сад)

1936, јули 13, Нови Сад

Одобрење Банске управе којим се извођење грубих грађевинских радова на подизању Банске палате уступа предузимачу архитекти Милану Секулићу из Београда. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 2/1936)

1937, Нови Сад

Фотографије настале током подизања еркерне конструкције између приземља и првог спрата Административне зграде Банске палате. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 5/1937)

Фотографија градилишта у току изградње Административне зграде и Већнице 1938. године. (МВ, Збирка разгледница места и градова Војводине)

3. ОБЛАГАЊЕ БАНСКЕ ПАЛАТЕ КАМЕНОМ

1936, септембар 3, Нови Сад

Одобрење заменика бана Дунавске бановине Светислава Рајића да се фасада Банске палате обложи каменом уместо пресованом циглом. (АВ, Ф. 126, V Гр.О. 3/1936)

1937, фебруар 22, Нови Сад

Предлог групе банских већника Дунавске бановине Светиславу Рајићу, вршиоцу дужности бана Дунавске бановине, да се за облагање Банске палате користи камен из Дунавске бановине, из мајдана Венчац. (АВ, Ф. 126, V Т.О. кут. 237)

Нови Сад

Радови на изградњи Банске палате, фотографија из новина *Дан*, година 3, број 245, од 31. октобра 1937. године.

1908, април 2, Беч

Сертификат Техничко-индустријског музеја из Беча о резултатима испитивања техничких карактеристика камена из каменолома Пучишћа. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 2/1936)

Фотографија Банске палате из времена пре Другог светског рата.

(МВ, Збирка разгледница места и градова Војводине, инв.бр. 481)

1939, септембар 17, Пучишћа

Допис предузећа *Браћа Орландини Сјада каменолом и клесарска радња Пучишћа* (Брач) Ђорђу Гаспаринију, начелнику Техничког одељења Банске управе, са информацијом о цени и року испоруке камена. (АВ, Ф. 126, V Т.О. кут. 228)

1940, март 26, Нови Сад

Протокол суперколаудовања изведених радова на довршењу облагања фасаде Банске палате каменом, које је извршила *Клесарска радња Пејтар Крстиловић* из Новог Сада. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 17/1940)

4. ВАЈАРСКИ РАДОВИ

Фотографије детаља вајарских радова на фасади зграде Скупштине АП Војводине:

1. розета – украс на стубовима између прозора,
2. розета у облику венца – украс око отвора за испуст атмосферских падавина са спољне галерије,
3. стилизована лавља глава – покрива отвор испуста атмосферских падавина са кровног дела.

(Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине – Нови Сад)

1939, март 27, Нови Сад


Молба Злате Марков-Барањи, вајарке из Новог Сада, за извршење колаудације изведених вајарских радова на згради Већнице. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 54/1939)

Фотографије реплика барелефа на фасади зграде Владе АП Војводине са ликовима (са лева на десно): Радомира Путника, Степе Степановића, краљева Петра I и Александра I Карађорђевића, Живојина Мишића и Петра Бојовића.

(Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине – Нови Сад)

1939, октобар 18, Нови Сад

Молба Злате Марков-Барањи, вајарке из Новог Сада, за извршење колаудације



изведених вајарских радова на Административној згради Банске палате.
(АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 77/1939)

5. СТОЛАРСКИ РАДОВИ

1937, Нови Сад

Део нацрта столарије за Банску палату – три различита типа врата од ораховине, размера 1:20. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 23/1937)

Фотографија дуплих врата од ораховине у згради Владе АП Војводине.
(Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине – Нови Сад)

1939, новембар 8, Београд

Допис Столарске индустрије „Даница“ и *Задруге столарских мајстџора Велика Србија* из Београда, упућен Банској управи, са молбом да се изврши или ликвидација до тада извршених послова на изради столарије за Банску палату или одобри повећање уговорене цене за извршење послова. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 19/1939)

6. ГВОЖЂАРСКО-БРАВАРСКИ РАДОВИ

1938/1939, Нови Сад

Изводи из Дневника за дворишне гвоздене прозоре на згради Банске палате у Новом Саду за дане 11. јули 1938. и 31. март 1939. године. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 29/1939)

Фотографије детаља ограда степеништа у зградама Владе и Скупштине АП Војводине. (Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине – Нови Сад)

1939, август 21, Београд

Допис *Браварске радионице „Сила“* Душана М. Кукрике из Београда, упућен Банској управи са молбом да му се продужи рок за завршетак браварско-гвожђарских радова на згради Банске палате. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 31/1939)

7. ОСТАЛИ РАДОВИ

1938, октобар 28, Београд

Део понуде предузећа *Југословенско Сименс а.г.* из Београда, за испоруку и монтажу часовника за Банску палату. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 40/1939)

1940, октобар 26, Нови Сад

Део архитектонског пројекта Банске палате – пројекат *Инсталација тјеретној електричној лифта у згради Већнице*. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 137/1940)

[1940], Нови Сад

Један лист *Грађевинске књије – ниска ограда око Административне зграде*. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 2/1940)

Фотографија ниске ограде око зграде Владе АП Војводине.
(Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине – Нови Сад)

1940, април 1, Београд

Понуда *Тателарско-декоративне радионице Димитријевић и Цвејковић из Београда* за израду платнених ролетни на Банској палати, са узорцима.
(АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 26/1940)

Фотографија кабинета бана. Тепих са фотографије је израдио предузеће „*Banovinska poslovna centrala*“ за *истраживање и унапређивање кућне радности* из Сплита.
(Приватна збирка Елемира Висингера)

8. ИЗРАДА НАМЕШТАЈА

1939, април 1, Нови Сад

Уговор закључен између Краљевске банске управе Дунавске бановине и Карла Висингера, стручњака за унутрашњу архитектуру из Новог Сада, за израду пројекта целокупног намештаја и тепиха Банске палате. (АВ, Ф. 126, I 9706/1940)

Фотографија сале за састанке у новосаграђеној Палати. Намештај са фотографије је дизајнирао Карло Висингер, а израдио га је предузеће *Ретес-Со*. из Дуплице-Камника. (Приватна збирка Елемира Висингера)

1939.

Узорци тканина које су требале да буду коришћене у изради намештаја за просторије бана, помоћника бана и салу за начелничке и друге конференције у Административној згради Банске палате. (АВ, Ф. 126, I 11356/1940)

Фотографија кабинета бана у новосаграђеној Палати.
Намештај са фотографије је дизајнирао Карло Висингер, а израдио га је предузеће *Ретес-Со*. из Дуплице-Камника. (Приватна збирка Елемира Висингера)

1940, март 12, Нови Сад

Уговор закључен са архитектом Драгишом Брашованом за израду пројекта целокупног намештаја, тепиха, завеса, електричних лустера, декоративних предмета и слично, у згради Већнице, као и за израду пројекта лустера у главном холу и улазу Административне зграде. (АВ, Ф. 126, V Т.О. кут. 237)

[1940]

Нацрти намештаја за зграду Већнице, које је израдио архитекта Драгиша Брашован. (АВ, Ф. 126, V Т.О. кут. 236)

9. ЗАВРШЕТАК РАДОВА И УСЕЉЕЊЕ

1939, Нови Сад

Препис Грађевинске дозволе за изградњу Банске палате коју је издало Градско поглаварство у Новом Саду 23. марта 1939. године. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 142/1939)

1939, јуни 2, Нови Сад

Наређење бана о расподели просторија у Банској палати. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 84/1939)

1939, Нови Сад

План распореда канцеларијских просторија на првом спрату Административне зграде Банске палате. (АВ, Ф. 126, Каб. бана 397/1939)

Фотографија Банске палате из времена пре Другог светског рата.
(МВ, Збирка разгледница места и градова Војводине, инв.бр. 5110)

1939, септембар 26, Нови Сад

Чланак из новина *Дан*, број 224, о освећењу зграде Банске палате.

1939, септембар 4, Нови Сад

Наредба у унутрашњем реду у палати Краљевске банске управе Дунавске бановине. (АВ, Ф. 126, I 28533/1939)

1939, Нови Сад

Препис Употребне дозволе за новоизграђену Банску палату, коју је издало Градско поглаварство у Новом Саду 4. октобра 1939. године. (АВ, Ф. 126, V Т.О. Згр 142/1939)

1941, Нови Сад

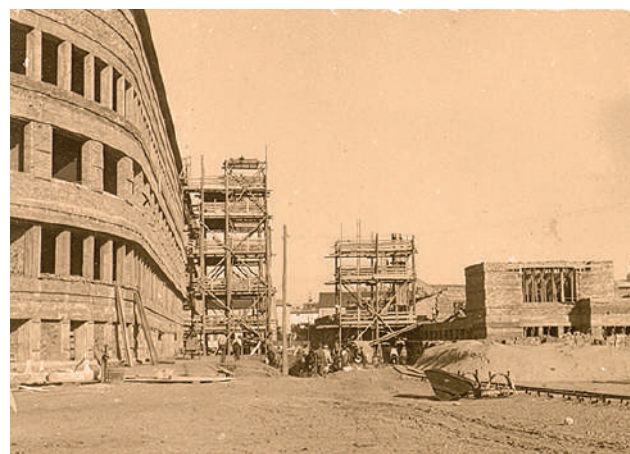
Идејна решења за регулацију трга испред Банске палате. (ИАГНС, Ф. 150, 13598/1941)



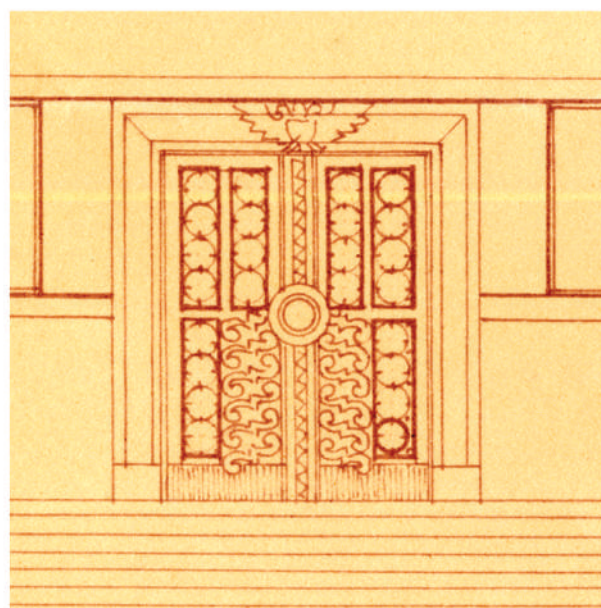
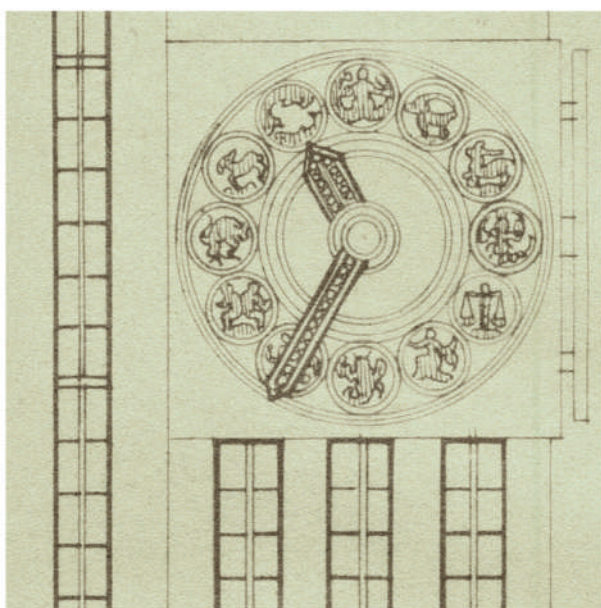
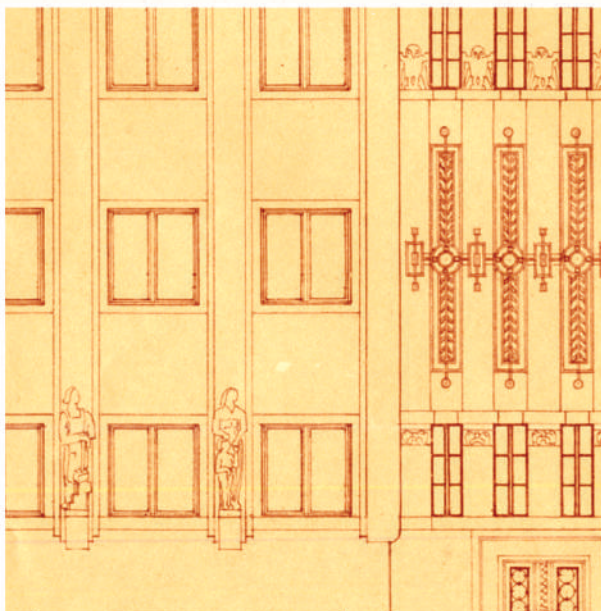
Фотографија Булеvara краљице Марије (данас Булевар Михајла Пупина) у Новом Саду са зградом Дома Трговачке омладине, пре изградње Банске палате



1937, Нови Сад. Фотографија настала током подизања еркерне конструкције између приземља и првог спрата Административне зграде Банске палате



Фотографија градилишта у току изградње Административне зграде и Већнице 1938. године



Детаљи фасаде према пројекту из 1936. и данашње стање

ШТА БИ БИЛО – ДА ЈЕ БИЛО

О идеји израде сатова на бановинској кули сведочи пројекат из 1936. године. Реч је о пројекту из времена пре доношења одлуке да се фасада обе зграде обложи белим брачким каменом, уместо првобитно предвиђене пресоване фасадне опеке. Пажљивим посматрањем цртежа фасаде, могуће је уочити низ разлика у односу на данашњи изглед објекта. Разлика се огледа пре свега у знатно богатијем декоративном фасадном програму. Низ алегорјских скулптура, фигуре сова на испустима стубова куле, конзолни подупирачи у форми маскарона, државни грбови изнад улаза, богато орнаментисани гитери преко прозорских вертикала у подножју куле и наравно, незаобилазни сатови са Зодијаком на све четири стране куле. Недоумице у вези с питањем постављања сатова на кули, делимично умањује чињеница да се позиција сатова појављује у описима планираних трошкова до последње година изградње. Ипак, најубедљивије сведочанство о намери, или можда само дилеми пројектанта да сатове на кули задржи – можемо видети и данас ако се пажљиво загледамо у поља, мале четвртасте отворе за казаљке, где је требало да буду постављени.

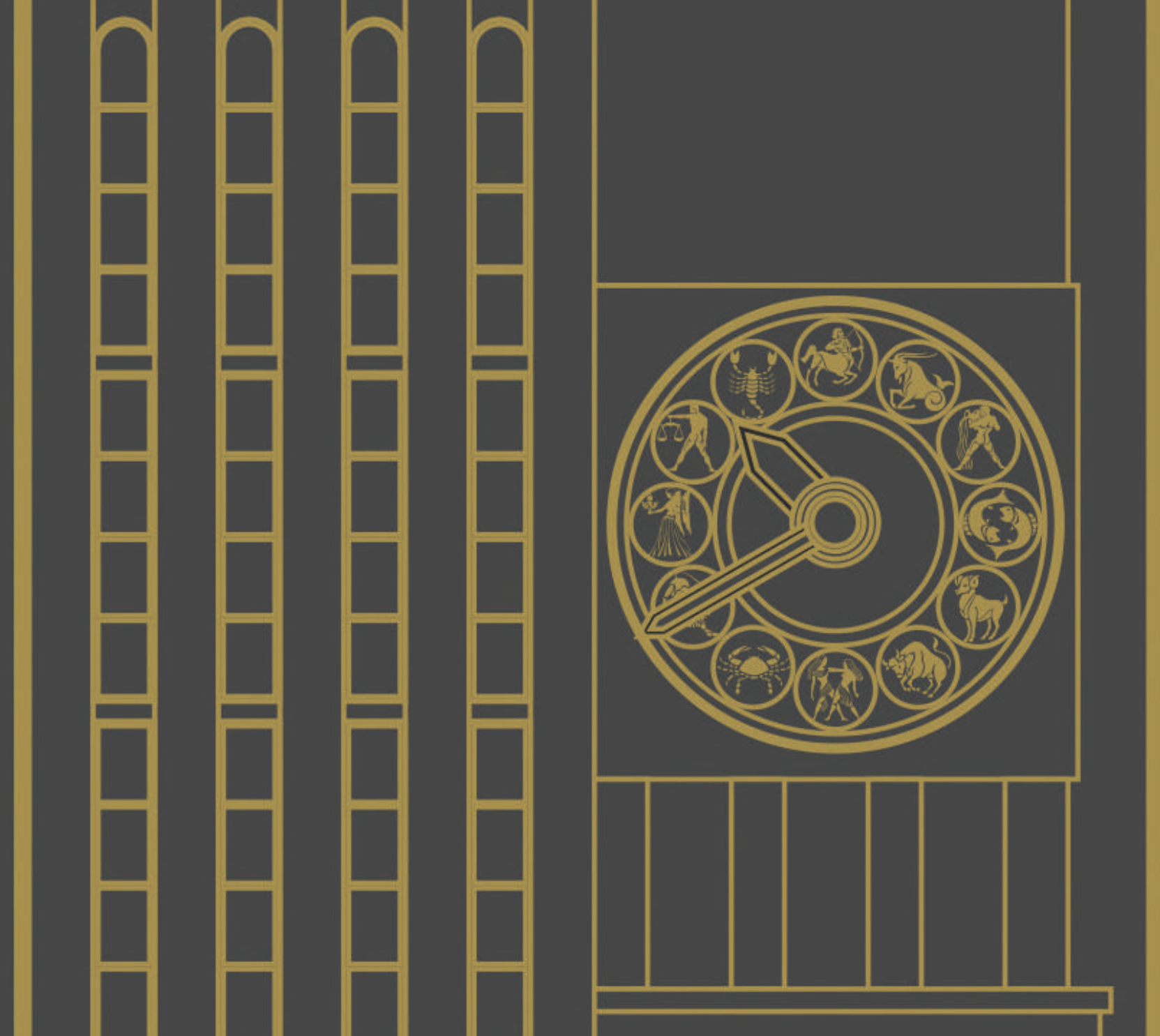
Одлуку о облагању фасаде брачким каменом уместо „[...] специјално пресованом циглом [...]“ која између осталог „мора имати тамно браон боју [...] и сасвим тамну боју од бираних и једнобојних цигаља [...]“, како је у делу описа предмера радова навео Брашован – што ово питање до данас чини неразјашњеним, будући да историчари помињу само црвену опеку, пратио је последично, низ измена у детаљима, углавном у правцу једноставнијег декоративног фасадног програма. У накнадно сачињеним цртежима разраде облагања фасаде каменом, може се пратити постепено ослобађање од скулпторалних детаља. Скулптуре сова још увек су присутне на кули изнад придатог великог поља за композицију у плитком рељефу над лучним улазом у њеном подножју. Међутим, до изведеног стања на Административној згради остаће само низ медаљона са ликовима српских краљева и војвода из Првог светског рата израђених у плитком рељефу, као и стилизовани државни грбови на бочним улазима и на улазу у Бановинску штедионицу на заобљеном делу зграде.

1936, Нови Сад

Део Предрачуна за изградњу Административне зграде Банске управе у Новом Саду са описом сатова на кули. (АВ, Ф. 126, V Т.О. 14918/1936)

1936, Нови Сад

Део Предрачуна за изградњу Административне зграде Банске управе у Новом Саду са подацима о облагању фасаде специјалном циглом и описима за њену изграду. (АВ, Ф. 126, V Т.О. 14918/1936)



БАНСКА ПАЛАТА – КА БИОГРАФИЈИ ПАМЋЕЊА

1. ЛИЧНОСТИ

ДРАГИША БРАШОВАН (1887–1965)

Архитект, један од пионира српске модерне архитектуре.

Пројектовао је и вршио надзор над изградњом Банске палате у Новом Саду, која се сматра једним од најзначајнијих дела његовог архитектонског опуса. Израдио је и нацрте намештаја за целокупну зграду Већнице, али он због избијања Другог светског рата никада није израђен.

Фотографија Драгише Брашована (1887–1965), недатирано.
(Градски музеј Вршац, Историјско одељење, инв. бр. 2638)

ЂОРЂЕ ГАСПАРИНИ (?–?)

Био је начелник Техничког одељења Краљевске банске управе Дунавске бановине у периоду 1931–1941. године, у чијој надлежности су били послови изградње Банске палате у Новом Саду. Такође, налазио се и на челу Грађевинског одбора (1936–1939) чији задатак је био да доноси пуноважне одлуке о свим питањима изградње Палате, односно, да руководи њеним подизањем.

Ђорђе Гаспарини, начелник Техничког одељења Банске управе (1931–1941).
(Фотографија из новина *Дан*, година 5, број 11, од 13. јануара 1939. године)

ЗЛАТА МАРКОВ БАРАЊИ (1907–1986)

КАРЛО БАРАЊИ (1894–1987)

Вајарски радови на Банској палати били су поверени Злати Марков, а обухватили су израду барелефа и стилизованих грбова на обе зграде Банске палате и стилизованих лавовских глава и розета за испуст воде на згради Већнице. Занимљиво је да се у каснијој литератури као аутор ових радова наводи њен супруг, Карло Барањи, док су у грађи Архива Војводине пронађени наводи брачног пара Барањи о томе да су ове радове извели заједнички.

Фотографија вајара, брачног пара Барањи: Карло Барањи (1894–1987)
и Злата Марков Барањи (1907–1986), *Magyar Szó*

КАРЛО ВИСИНГЕР (1899–1958)

Пројектовао је намештај за кабинет бана и све важније просторије новосаграђене Банске палате у Новом Саду.

Фотографија Карла Висингера (1899–1958) испред Банске палате, недатирано.
(Приватна збирка Елемира Висингера)

БОШКО ПЕТРОВИЋ (1922–1982)

Сликар, таписериста, професор Академије уметности у Новом Саду.
На јужном зиду велике сале Скупштине АПВ 1958. године израдио је мозаик „Војводина“ монументалних димензија, ширине 10, а висине 6,8 метара.

Фотографија Бошка Петровића (1922–1982), недатирано. (Извор: Wikipedia)

БАНОВИ ДУНАВСKE БАНОВИНЕ

1. Дака Поповић, бан Дунавске бановине 1929–1930.
2. Радослав Дуњић, бан Дунавске бановине 1930.
3. Светомир Љ. Матић, бан Дунавске бановине 1930–1931.
4. Милан Николић, бан Дунавске бановине 1931–1933.
5. Добрица Матковић, бан Дунавске бановине 1933–1935.
6. Милојко Васовић, бан Дунавске бановине 1935.
7. Светислав Пауновић, бан Дунавске бановине 1935–1936.
8. Светислав Рајић, бан Дунавске бановине 1936–1939.
9. Јован И. Радивојевић, бан Дунавске бановине 1939–1940.
10. Бранко Кијуринa, бан Дунавске бановине 1940–1941.
11. Милорад Влашкалин, бан Дунавске бановине 1941.

(Фотографије: Управа за заједничке послове покрајинских органа)

ПРЕДСЕДНИЦИ СКУПШТИНЕ АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ ВОЈВОДИНЕ

1. Александар Шeвић, председник Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1945–1946.
2. Матеја Матејић, председник Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1946–1947.
3. Др Иван Мелвингер, председник Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1946–1947.
4. Ђорђе Маринковић, председник Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1946–1947.
5. Др Јован Дорошки, председник Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1947–1948.

6. Ђурица Јојкић, председник Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1947–1948, 1948–1950.
7. Иса Јовановић, председник Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1947–1948.
8. Петар Миловановић, председник Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1950–1951.
9. Данило Кекић, председник Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1951–1953.
10. Лука Мркшић, председник Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1953–1958.
11. Стеван Дороњски, председник Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1953–1958, 1958–1963.
12. Радован Влајковић, председник Скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1963–1967.
13. Илија Рајачић, председник Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине 1967–1969, 1969–1973.
14. Срета Ковачевић, председник Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине 1973.
15. Вилмош Молнар, председник Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине 1974–1978, 1978–1982.
16. Ђорђе Стојшић, председник Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине 1982–1983.
17. Иштван Рајчан, председник Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине 1983–1984.
18. Добривој Радић, председник Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине 1984–1985, 1986–1987, 1987–1988.
19. Руди Сова, председник Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине 1985–1986.
20. Живан Марељ, председник Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине 1988–1989.
21. Јанош Шредер, в. д. председника Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине 1989.
22. Бранко Кљајић, председник Скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1989–1991.
23. Верона Адам Бокрош, председник Скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1989–1991.
24. Дамњан Раденковић, председник Скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1991–1992.
25. Др Светислав Крстић, председник Скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1992–1993.
26. Академик Милутин Стојковић, председник Скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1993–1997.

27. Др Живорад Смиљанић, председник Скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1997–2000.
28. Ненад Чанак, председник Скупштине Аутономне Покрајине Војводине 2000–2004.
29. Бојан Костреш, председник Скупштине Аутономне Покрајине Војводине 2004–2008.
30. Шандор Егереси, председник Скупштине Аутономне Покрајине Војводине 2008–2012.
31. Иштван Пастор, председник Скупштине Аутономне Покрајине Војводине 2012– .

(Фотографије: Управа за заједничке послове покрајинских органа)

ПРЕДСЕДНИЦИ ПОКРАЈИНСКЕ ВЛАДЕ

1. Александар Шевић, председник Главног извршног одбора Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1946–1947.
2. Лука Мркшић, председник Главног извршног одбора Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1947–1953.
3. Стеван Дороњски, председник Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1953–1954.
4. Геза Тиквицки, председник Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 1954–1962.
5. Ђурица Јојкић, председник Покрајинског извршног већа 1962–1963.
6. Илија Рајачић, председник Покрајинског извршног већа 1963–1967.
7. Стипан Марушић, председник Покрајинског извршног већа 1967–1971.
8. Фрањо Нађ, председник Извршног већа Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине 1971–1974.
9. Никола Кмезић, председник Извршног већа Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине 1974–1982.
10. Мр Живан Марел, председник Извршног већа Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине 1982–1986.
11. Јон Србован, председник Извршног већа Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине 1986–1989.
12. Др Радоман Божовић, председник Извршног већа Аутономне Покрајине Војводине 1989–1992.
13. Др Јован Радић, председник Извршног већа Аутономне Покрајине Војводине 1992.
14. Др Ковиљко Ловре, председник Извршног већа Аутономне Покрајине Војводине 1992–1993.
15. Мр Бошко Перошевић, председник Извршног већа Аутономне Покрајине Војводине 1993–2000.

16. Ђорђе Ђукић, председник Извршног већа Аутономне Покрајине Војводине 2000–2004.
17. Др Бојан Пајтић, председник Покрајинске владе 2004–2016.
18. Игор Мировић, председник Покрајинске владе 2016– .

(Фотографије: Управа за заједничке послове покрајинских органа)

2. ПРОШЛО И САДАШЊЕ У СУСРЕТУ

Повезујући садашњост са оним што јој је претходило, мисија архива обухвата и индивидуална трагања за истином и заједничке идеале културе. Осим тога, архиви ће у трећем миленијуму заснивати своју делатност на живим традицијама прошлости, користећи предности технолошких достигнућа садашњости, и стварати будућност у којој ће људима обезбеђивати информације и знања. Објављивањем живог и убедљивог говора фотографије, желели смо да истакнемо важност опредељености за сакупљање расутог и чување сакупљеног. Поштујући традицију, ми стварамо традицију.

3. ПОЗДРАВ ИЗ НОВОГ САДА

Разгледнице са пажљиво одабираним мотивима и данас представљају изузетно вредну документарну грађу. Старе разгледнице могу послужити као историјски извор за проучавање прошлости, како због свог ликовног материјала, који сведочи о времену у коме су настале, тако и због записа које носе на полећини, који такође могу бити предмет различитих проучавања у ширем социолошком смислу.

Банска палата у Новом Саду била је чест мотив разгледница које су Новосађани и њихови гости у времену пре мобилних телефона и интернета радо користили као средство комуникације. Сваки запис на овим разгледницама је и „мали хоризонт памћења“, а Банска палата, „бела крстарица“ је симболично постала сведок рађања модерне приватности.

1945, септембар 25, Нови Сад

Разгледница Новог Сада са мотивом зграде Банске палате, штампана током Другог светског рата, коју је Светозар из Новог Сада послао Славици Кричковић у Земун, изражавајући јој своју наклоност и бодрећи је у учењу.

(АВ, документа породице Теофановић)





Izdavač: Izdavački zavod u Jugoslaviji

Зрата наша Мацо,
Примили смо твое
и штоо нас је одреда
жеас нам је да нисмо
дам али ускоро ћемо да
опети заједно. Купај се
много и вази на се
те штоо и кује аву
и кка
Милоше воли Мама



Exp. haletić t. NOVI
N. Saad
Safarikovo

Cena 12 din.

1954, април 9, Нови Сад

Дописница са мотивом зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине, коју је Верица из Новог Сада упутила Лаури Зидар у Футог, захваљујући јој на честитки коју јој је послала поводом рођендана. (Приватна збирка Владимира Митровића)

1954, јун 5, Нови Сад

Разгледница Новог Сада са мотивом зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине, коју је студент Павле Кљајић упутио својим родитељима (отац Милан) у Зрењанин, обавештавајући их о положеним испитима и свом студентском животу у Новом Саду. (Приватна збирка Владимира Митровића)

1960, јул, Футог

Разгледница Новог Сада са мотивом зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине, коју је Љубица Узелац из Футога послала својој другарици Дари Јовичић у Лок, позивајући је на рођендан. (Приватна збирка Владимира Митровића)

1965, април 15, Нови Сад

Разгледница Новог Сада са мотивом зграде Покрајинског извршног већа, коју је Раде из Новог Сада упутио Борки Плавшић у Београд, обавештавајући је о свом здравственом стању и будућој посети. (Приватна збирка Владимира Митровића)

1969, август, Мол

Разгледница Новог Сада са мотивом зграде Покрајинског извршног већа, коју је Марији Марић која се налазила на летовању у месту Строжанац код Сплита, упутила њена мајка. (Приватна збирка Владимира Митровића)

1970, октобар 7, Нови Сад

Разгледница Новог Сада са мотивом зграде Покрајинског извршног већа и Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине, коју су Саша и Горан послали тетки и течи (Душан Папић) у Сарајево, обавештавајући их о новостима из породице. (Приватна збирка Владимира Митровића)

1974, март, Нови Сад

Разгледница Новог Сада са мотивом зграде Извршног већа Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине, коју је Миша упутио хирургу примаијусу др Недељку Цукићу у Тиват, обавештавајући га о свом учешћу на Конгресу студената медицине у Новом Саду. (Приватна збирка Владимира Митровића)

4. СВЕТЛОПИС КРОЗ ВРЕМЕ

Желећи да ова тематска изложба буде јединствено место сусрета колективне и индивидуалне успомене на изглед Банске палате, некада и сада, позвали смо наше суграђане да прегледају своје старе породичне албуме, или да начине нове снимке, и да заједно са нама учествују у стварању једног новог хоризонта памћења, на Палату која је била и остала један од најчешћих мотива на фотографијама Новосађана, али и гостију, посетилаца, намерника... Одабране фотографије, аутентично сведоче да зграда Бановине није била само седиште покрајинске администрације, око којег су се Новосађани радо окупљали, већ и симбол града и понос нације.

1937/1938, Нови Сад

Фотографија добијена од Милице Поповић. На фотографији су Ковинка Јешић, Милица и Милена Марков, а у позадини се види Банска палата у изградњи.

Нови Сад

Фотографија Обрада Добановачког и пријатеља, настала крајем 30-их година прошлог века испред Банске палате. Фотографију је послао Бранислав Добановачки.

1941–1944, Нови Сад

Разгледница Новог Сада са мотивом Банске палате коју је послала Едит Фирањи.

1941–1944, Нови Сад

Разгледница Новог Сада са мотивом Банске палате, „највеће зграде у Бачкој“ коју је послала Фирањи Едит.

1946, април 16, Нови Сад

Фотографија двојице младића, Мартона и Јаноша, снимљена испред зграде Председништва Главног народноослободилачког одбора Војводине.

1948, март 1, Нови Сад

Фотографија Обрада Добановачког са колегама, запосленим у Главном извршном одбору Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине. Фотографију је послао Бранислав Добановачки.

Нови Сад

Фотографија зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине са окружењем, настала 50-их година прошлог века, коју је послала Едит Фирањи.





1953, Нови Сад

Заједничка фотографија на којој се налазе Невенка, Шаца, Васа, Никола, Бошков и Ивач, снимљена испред зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине.

Нови Сад

Заједничка фотографија испред бановинског комплекса, настала 50-их година прошлог века.

1956, август, Нови Сад

Фотографија Елизабете Хаусер и Славка Герића. У позадини је зграда Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине.

Нови Сад

Фотографија Јелене Козаров, снимљена 50-их година прошлог века са западне стране зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине.

1957, мај 7, Нови Сад

Фотографија Марије Герић Бала, снимљена у парку поред западне стране Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине.

Нови Сад

Фотографија жене и два дечака, снимљена са западне стране зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 50-их година прошлог века.

Нови Сад

Фотографија дечака, снимљена на степеницама испред улаза са западне стране у зграду Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 50-их година прошлог века.

1959, мај 1, Нови Сад

Заједничка фотографија, снимљена испред улаза, са западне стране, у зграду Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине.

Нови Сад

Заједничка фотографија, снимљена испред зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине 50-их година прошлог века.

Нови Сад

Фотографија два пара испред зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине настала 60-их година прошлог века.



Нови Сад

Фотографија Лазара Васића (1926–2015), голмана и члана златне репрезентације ФК „Војводина“, настала 50-их година прошлог века. У позадини се налази зграда Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине. Фотографију је послала Марија Васић.

Нови Сад

Фотографија зграде Скупштине Аутономне Покрајине Војводине и Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине, настала 50-их година прошлог века. Фотографија је власништво Фондације „Castellum“ и породице Ковачевић Дондур. Фотографију је послала Милица Дондур.

Нови Сад

Фотографија зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине, настала 50-их година прошлог века. Фотографија је власништво Фондације „Castellum“ и породице Ковачевић Дондур. Фотографију је послала Милица Дондур.

Нови Сад

Фотографија на којој се налази улаз са западне стране у зграду Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине, настала 50-их година прошлог века. Фотографија је власништво Фондације „Castellum“ и породице Ковачевић Дондур. Фотографију је послала Милица Дондур.

1959, јун 14, Нови Сад

Фотографија Дубравке Јурага испред зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине. Фотографију је послала Дубравка Јурага.

1960, септембар, Нови Сад

Фотографија Надежде Јурага са кћерком Марином у близини зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине. Фотографију је послала Дубравка Јурага.

1957, Нови Сад

Фотографија Бибијане Булум Мисаиловић са пријатељицом, снимљена испред зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине. Фотографију је послала Јелена Добровић.

Нови Сад

Фотографија Бибијане Булум Мисаиловић са колегама, запосленим у Извршном већу Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине, настала 60-их година прошлог века. Фотографију је послала Јелена Добровић.





Нови Сад

Фотографија са седнице Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине, настала 60-их година прошлог века. У првом плану је др Иван Мелвингер (Петроварадин, 14. децембар 1906 – 11. септембар 1967), дугогодишњи секретар Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине, у разговору са Данилом Кебићем. Фотографију је послала унука др Ивана Мелвингера, Татјана Мелвингер Мајорош.

Нови Сад

Фотографија са седнице Скупштине одржане у Великој сали Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине, настала 60-их година прошлог века. За говорницом је др Иван Мелвингер (Петроварадин, 14. децембар 1906 – 11. септембар 1967), секретар Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине. Фотографију је послала унука др Ивана Мелвингера, Татјана Мелвингер Мајорош.

2012, децембар 12, Нови Сад

Фотографија Катарине Пуцовске, новинарке словачке редакције Радиа Нови Сад, снимљене на крову зграде Радиа. У позадини се види зграда Владе Аутономне Покрајине Војводине. Фотографију је послала Марина Мелих.

2012, Нови Сад

Фотографије зграде Владе Аутономне Покрајине Војводине које је снимио Андрија Миловановић.

2014, фебруар 11, Нови Сад

Фотографија снимљена у парку испред зграде Скупштине Аутономне Покрајине Војводине. Фотографију је послала Тамара Ковачевић.

2015, Нови Сад

Фотографије зграде Покрајинске владе и Скупштине Аутономне Покрајине Војводине које је снимио Драган Куруцић.

2016, Нови Сад

Фотографија Биљане Глигорић и Јованке Алимпић Вујичић, снимљена на Булевару Михајла Пупина. У позадини се налази зграда Покрајинске владе. Фотографију је послала Јованка Алимпић Вујичић.

2017, Нови Сад

Фотографија Мирославе Одобашић у кафеу „Петрус“. У позадини се налази зграда Покрајинске владе. Фотографију је послала Јованка Алимпић Вујичић.

2017, Нови Сад

Фотографија студенткиње Варакун са Тајланда која је била на IAESTE стручној пракси у Новом Саду. Фотографију је снимила Дејана Николић.



2018, фебруар 19, Нови Сад

Фотографија зграде Покрајинске владе, коју је снимио Андреј Хложан.

2019, септембар 2, Нови Сад

Фотографије зграде Покрајинске владе, које је снимила Гордана Станчевић.

2019, август 19, Нови Сад

Фотографија дела зграде Покрајинске владе, коју је снимио Ненад Шегуљев.

2019, септембар 6, Нови Сад

Фотографије Сање Бабић, снимљене у пролазу између зграде Покрајинске владе и зграде Скупштине Аутономне Покрајине Војводине. Фотографије је послала Сања Бабић.

5. ТАЈНА СКУПШТИНСКЕ КУЛЕ

Кула на крову зграде Скупштине АПВ је низ година, будући да је тешко доступна, брижљиво чувала тајну. Наиме, на целокупној унутрашњој површини зидова куполе налазе се бројни записи и цртежи које су графитном оловком сачинили људи који су се у одређеном тренутку, из нама (до сада) непознатих разлога, обрели на овом месту. Најстарији запис настао је четрдесетих година минулог века, а највише их је из времена Другог светског рата и непосредно после завршетка ратних збивања. Једни поред других, записи „обичних људи“ кроз чије се судбине преламају велики друштвено-историјски процеси, у замршеним животним правилима и са непредвидивим исходима, откривају њихове личне унутрашње драме у вечитој човековој борби за спас и бољи живот. Овај јединствени, живи, изворни материјал који чини фондове памћења, представљен први пут јавности на овај начин, постаће приступачан за боље разумевање прошлости, али и подстицај за даља истраживања.

1945, Нови Сад

Запис: Марица А. Стајић Дајче из Каћа, 13. фебруар 1945.

1945, Нови Сад

Запис: Славко Лазарев, рођен 1925, партизан, Болнички центар, у Новом Саду 1945.

1945, Нови Сад

Запис: Милушка Туркуљ из села Јарковац, срез Ковачица, округ Панчево, служила у Југословенској армији у Официрском дому III армије.



1947–1950, Нови Сад

Записи: Милан Петровић, 24. октобар 1947; боксерска екипа, 1950. година: Фули, Кнез, Ракић, Стојнов, Николић, Бајчев, Летић, Хем, Фот, Берци, Иванић и Дробко.

1951, Нови Сад

Запис: Карло Лемлер, Нови Сад, 15. март 1951.



БАНСКА ПАЛАТА КРОЗ ВРЕМЕ

Нови Сад

Разгледница са мотивом дела градског језгра Новог Сада са почетка прошлог века – земљиште на месту данашње Банске палате се налазило под водом.

(АВ, документа породице Теофановић)

Нови Сад

Фотографија Булевара краљице Марије (данас Булевар Михајла Пупина) у Новом Саду, са зградом Дома Новосадске трговачке омладине, пре изградње Банске палате, настала 30-их година прошлог века.

(МВ, Збирка разгледница места и градова Војводине)

1937, Нови Сад

Фотографија настала током подизања еркерне конструкције између приземља и првог спрата Административне зграде Банске палате. (АВ, Ф. 126, V Т. О. згр. 5/1937)

1938, Нови Сад

Фотографија градилишта у току изградње Административне зграде и Већнице 1938. године. (МВ, Збирка разгледница места и градова Војводине)

Нови Сад

Фотографија из ваздуха градског језгра Новог Сада на којој се види Банска палата у изградњи, настала крајем 30-их година прошлог века.

(Министарство одбране Републике Србије, Музеј ваздухопловства)

1938, новембар 25, Нови Сад

Фотографија настала током обележавања двадесетогодишњице присаједињења Баната, Бачке и Барање Краљевини Србији, на којој се види свечана бина са две хиљаде званица испред недовршене Банске палате.

(Приватна архива породице Ђирић)

1938, новембар 25, Нови Сад

Фотографија др Јована Латинчића, председника Одбора за прославу двадесетогодишњице присаједињења Војводине Краљевини Србији, испред Банске палате током свечаног говора поводом обележавања јубилеја.

(Приватна архива породице Ђирић)

Нови Сад

Фотографија Банске палате из времена пре Другог светског рата.
(МВ, Збирка разгледница места и градова Војводине, инв. бр. 5110)

1940, Нови Сад

Панорамска фотографија централног језгра Новог Сада на којој се види новоса-
грађена Банска палата. (Извор: Интернет)

1941–1944, Нови Сад

Разгледница Новог Сада са мотивом Банске палате.
(МВ, Збирка разгледница места и градова Војводине, инв. бр. 3072)

1953, Нови Сад

Фотографија зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине
Војводине. (Приватна збирка Владимира Митровића)

1954, Нови Сад

Фотографија зграде Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине
Војводине и Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине.
(Приватна збирка Владимира Митровића)

Нови Сад

Фотографија Булевара маршала Тита (данас Булевар Михајла Пупина) пре из-
градње зграде данашње Скупштине Града Новог Сада – расцветале воћке и клупа
у центру Новог Сада, снимљена 50-их година прошлог века. Аутор Ђула Брежан.

Нови Сад

Фотографија Булевара маршала Тита (данас Булевар Михајла Пупина) пре из-
градње зграде данашње Скупштине Града Новог Сада – зимске радости у центру
Новог Сада. Фотографија је снимљена 50-их година прошлог века.
(Јавно предузеће „Урбанизам“, Завод за урбанизам – Нови Сад, фотодокументација)

1960, Нови Сад

Фотографија Булевара маршала Тита (данас Булевар Михајла Пупина) са зградом
Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине у првом
плану. (Извор: Интернет)

1961, Нови Сад

Фотографија Булевара маршала Тита (данас Булевар Михајла Пупина) на којој се
види зграда Извршног већа Народне скупштине Аутономне Покрајине Војводине.
(Извор: Интернет)

1965, Нови Сад

Фотографија зграде Покрајинског извршног већа Аутономне Покрајине Војводине снимљена са западне стране. (Приватна збирка Владимира Митровића)

1966, Нови Сад

Фотографија зграде Скупштине Аутономне Покрајине Војводине.
(Извор: Интернет)

1968, Нови Сад

Фотографија из ваздуха градског језгра Новог Сада на којој се виде зграде Покрајинског извршног већа Аутономне Покрајине Војводине и Скупштине Аутономне Покрајине Војводине. (Јавно предузеће „Урбанизам“, Завод за урбанизам – Нови Сад, фотодокументација)

1973. Нови Сад

Фотографија раскрснице Булеvara маршала Тита (данас Булевар Михајла Пупина), Булеvara Црвене армије (данас Улица Модене) и улице Жарка Зрењанина.
(Извор: Интернет)

1975, Нови Сад

Фотографија Булеvara маршала Тита (данас Булевар Михајла Пупина) на којој су у првом плану зграде Извршног већа Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине и Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине. (МВ, Збирка разгледница места и градова Војводине)

1984, Нови Сад

Фотографија зграде Извршног већа Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине. (Завод за заштиту споменика културе Града Новог Сада, Ф. К. 351/А)

1988, октобар, Нови Сад

Фотографија сукоба демонстраната са милицијом испред зграде Извршног већа Скупштине Социјалистичке Аутономне Покрајине Војводине. (Извор: Интернет)

1999, април, Нови Сад

Фотографије оштећења зграде Извршног већа Аутономне Покрајине Војводине, настала приликом НАТО бомбардовања 19. априла 1999. године.
(Завод за заштиту споменика културе Града Новог Сада)

2009, август 13, Нови Сад

Фотографија зграде Извршног већа Аутономне Покрајине Војводине и Скупштине Аутономне Покрајине Војводине, аутора Слободана Бабића.
(Покрајински секретаријат за урбанизам и заштиту животне средине – Нови Сад)

2015, март 21, Нови Сад

Ноћни снимци зграде Покрајинске владе, аутора Драгана Куруџића.

БАНОВИНСКИ КОМПЛЕКС

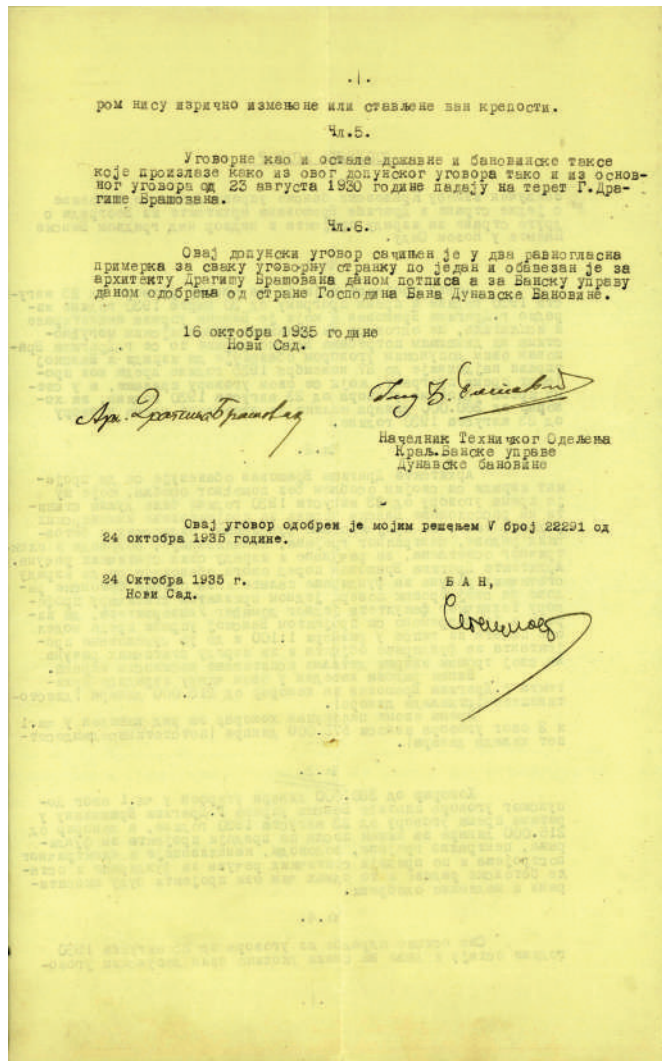
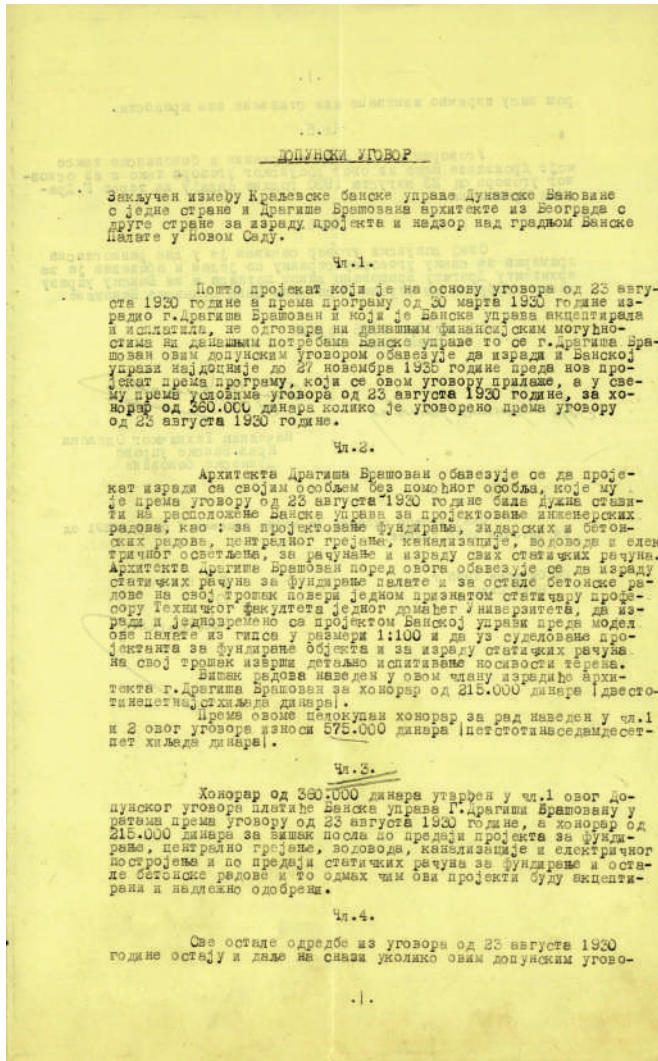
Грађевинско-технички и уређивачки радови на одржавању зграда
у периоду 2016–2019.

- Санација фасаде зграде Покрајинске владе – у току;
- Климатизација простора главног хола у згради Покрајинске владе;
- Реконструкција унутрашњег осветљења у згради Покрајинске владе;
- Уређење кабинета 13 и 14, сале 23 и салона 33;
- Уградња теретно-инвалидског лифта у згради Покрајинске владе – у току;
- Уређење предпростора са бифеом и тоалетима испред сале за састанке Покрајинске владе у подножју куле Административне зграде;
- Санација и адаптација мокрих чворова у згради Покрајинске владе;
- Делимична замена прозорске столарије према унутрашњем дворишту зграде Покрајинске владе;
- Постављање покретне платформе за лица са инвалидитетом у сутеренском делу зграде Скупштине АПВ;
- Постављање рампе за лица са инвалидитетом у јужном делу зграде Скупштине АПВ;
- Адаптација тоалета за лица са инвалидитетом у згради Скупштине АПВ;
- Уређење сале 1 и 2 у згради Скупштине АПВ;
- Грађевинско-ентеријерски радови на увођењу е-парламента у згради Скупштине АПВ – у току;
- Уградња лифта који повезује сутерен и приземље зграде Скупштине АПВ.

Подаци добијени од Управе за заједничке послове покрајинских органа.

ПРИЛОЗИ

ДЕО ИЗЛОЖБЕНОГ МАТЕРИЈАЛА



1935, октобар 16, Нови Сад. Допунски уговор закључен између Краљевске банске управе Дунавске бановине и Драгише Брашована, за израду пројекта и надзор над изградњом Банске палате.



V. № 13.398 16-V- 1936

ПРЕДМЕТ: Подизање банске палате у Новом Саду.
Одобрење пројекта.

У вези уговора закљученог 23-VIII-1930 год. V број 22716 и допунског уговора од 16-X-1935 г. Драгиша Брашован архитекта из Београда поднео је пројекат за подизање банске палате у Новом Саду.

Техничка и рачунска ревизија Техничког одељења ове Управе мишљења је, да се пројекат може одобрити.

Са изложеног а на основу § 87/з Грађевинског закона и овлашћења Министарства грађевина Бр.9332 од 13 марта 1936 год.

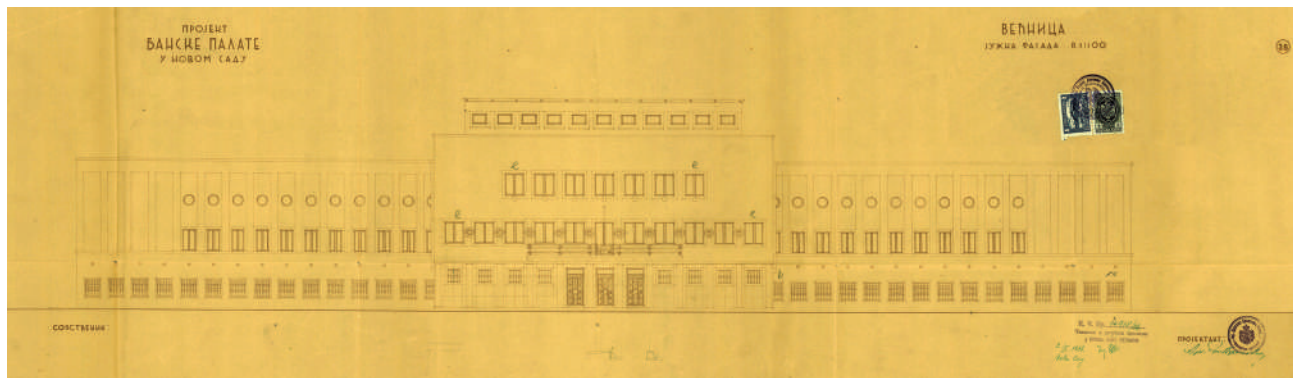
ОДБРАВАМ ПРОЈЕКАТ

за градњу банске палате у Новом Саду према предлогу ревизије.

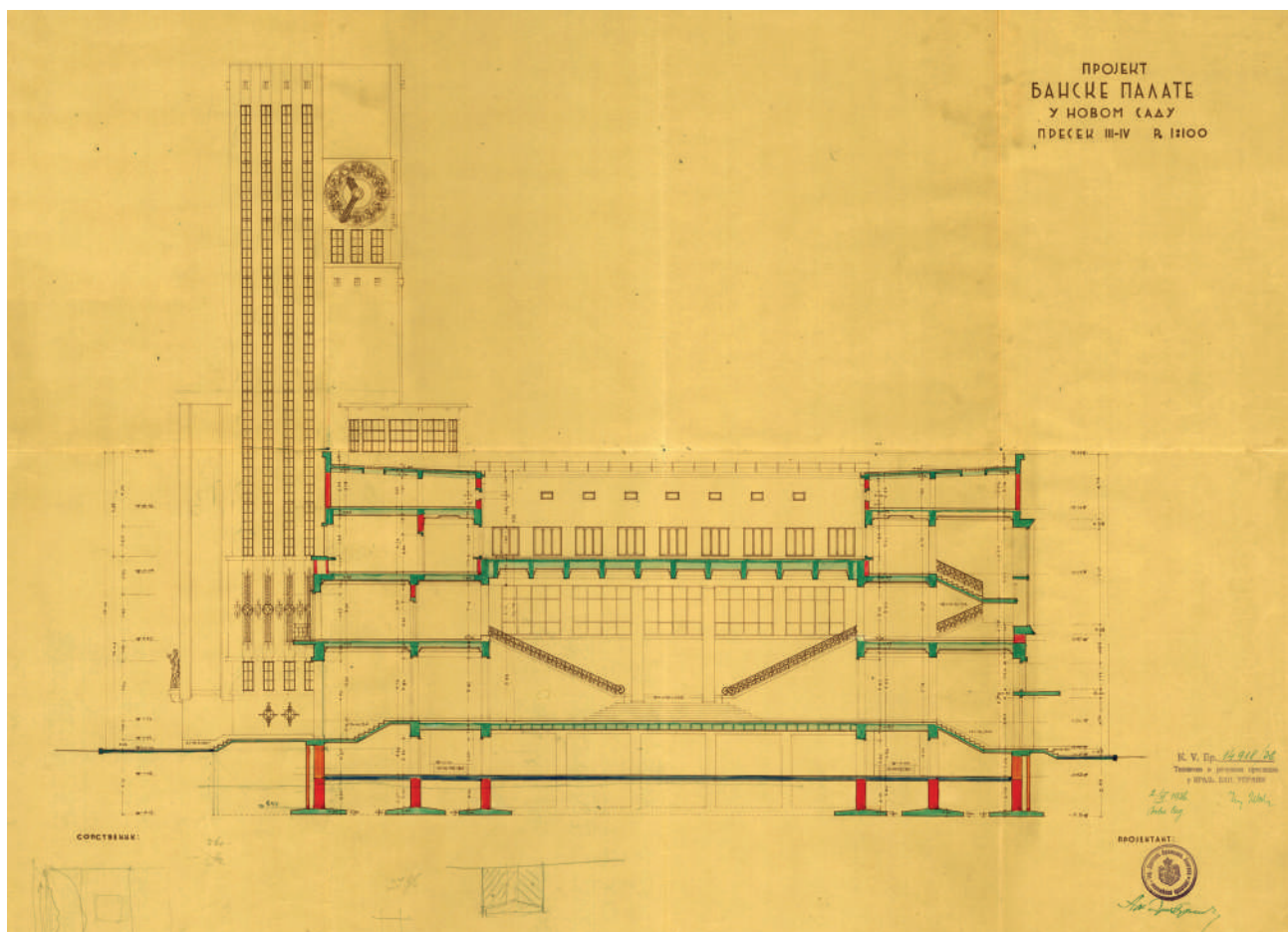


Б А Н,

1936, мај 18, Нови Сад. Решење Банске управе којим се одобрава пројекат Драгише Брашована за изградњу Банске палате.



1936, јуни 2, Нови Сад. Део архитектонског пројекта Банске палате, *Већница – јужна фасада*, размера 1:100



1936, јуни 2, Нови Сад. Део архитектонског пројекта Банске палате, *Административна зграда, пресек кроз главни улаз III-IV*, размера 1:100

Техничко Одељење
Техничко Одељење

V. № 23636 3 септембра 1936.

3.Гр.С.

ГОСПОДИНЕ БАНЕ,

Градња банске палате у Новом Саду, према детаљним неревидованим предрачунима, имала би да кошта 41,161.641.-динара.

Ну с обзиром на смањење цена приликом ревизије и на добијени понуст приликом лицитације за грубе радове, може се очекивати на поменути предрачунску суму једно смањење око 25%, тако да би градња овог објекта према пројекту коштала око 31,000.000.-динара.

Ну пошто ће се при градњи оваквог објекта евентуално појавити извесни вишкови, као што се већ и појавио вишак у суми од Динара 890.000.-за фундарање административне зграде због рђавог терена, то се може претпостављати да ће ова палата према пројекту и са вишковима коштати око 33,000.000.-динара.

Да би одржао захтев да се при градњи ове палате не прекорачи сума од око 30,000.000.-динара, пројектант Госп. Арх. Драгиша Брашован морао је избегавати све оне скупе радове који би овој палати дали репрезентативан карактер, па је између осталог због штеђе предвидео облагање фасада специјалном пресованом циглом (робау).

Потписати грађевински одбор сматра да би облагање ове палате требало извршити не у цигли него у камену, да би на тај начин ова палата што боље одговарала архитектонским и техничким захтевима, и да би она у својој изради достојно репрезентовала Дунавску бановину која претставља једну од најбогатијих и најнапреднијих Бановина у земљи. Ако се узме у обзир мањак на облагању са циглом и мањак у вези осталих радова потребних за то облагање, тада би облагање у камену претстављало један вишак од око 4,500.000.-динара, тако да би Банска палата, са обзиром на вишкове који ће се евентуално јавити и за које је грађевински одбор у овом реферату предвидео суму од 2,000.000.-динара, као и с обзиром на облагање у камену, коштала око 37,500.000.-динара.

Овај вишак од око 4,500.000.-динара за облагање у камену у финансијском погледу неће претстављати никакву тешкоћу, пошто ће се градња овог објекта отегнути на три а евентуално на четири буџетске године, тако да би према томе овај вишак бановинске буџете оптеретно годишње са око 1,000.000.- до 1,500.000.-динара.

С обзиром на предње, као и на потребу што боље архитектонске и техничке обраде овога објекта, као и с обзиром на његов репрезентативни карактер и трајност потписати Грађевински одбор сматра да би неопходно потребно било да се, уместо пресованом циглом, фасаде обе палате обложе каменом.

Подносећи Вам, Господине Бане, овај реферат, потписатом Грађевинском одбору част је предложити да изволите одобрити и решити да се облагање обе палате, уместо у пресованој цигли изврши у камену, с тим да пројектант, Арх. Драгиша Брашован у најкраће време изради предрачун вишкова и мањкова, као и услове и детаљне планове за извођење тих каменарских радова, и да се за исте расписне офертална лицитација у скупљеном року од 15 дана пошто се претходно од предузимача инж. Милана Секулића добије обавезна изјава о томе да пристаје без какве накнаде на мањак у облагању циглом.

Грађевинском одбору част је умолити Господина Бана да би овај предлог изволео одобрити.

Шеф Отсека за архитектонске
послове,

Мир. Вејић Милан

Пројектант,

Арх. Драгиша Брашован

Грађевински одбор:

Сун. В. Јанковић
Драгиша Брашован
Мил. Секулић

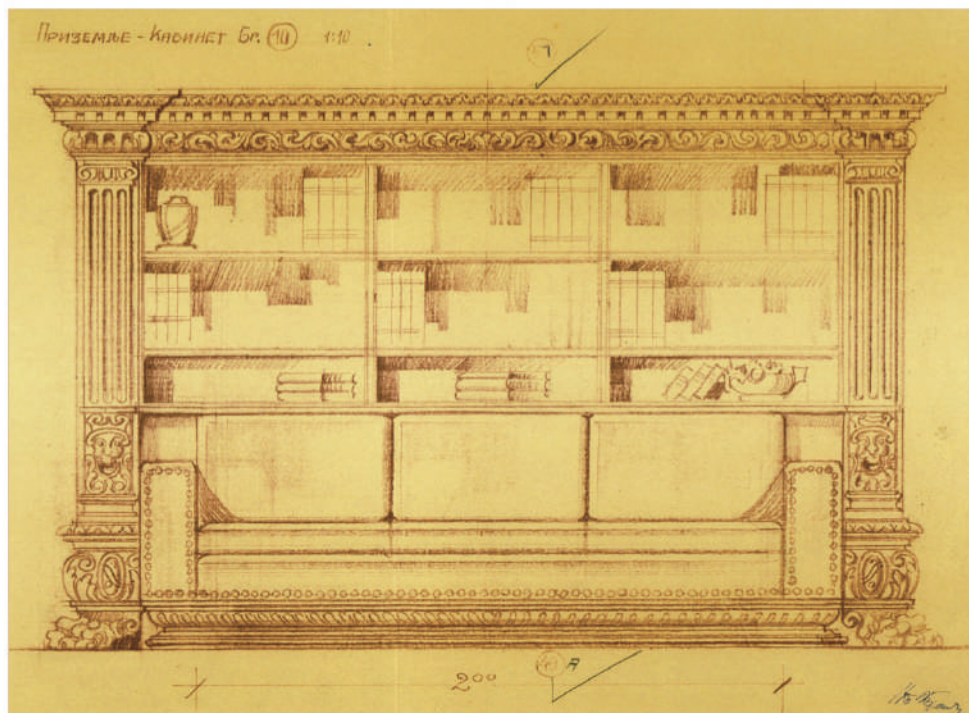
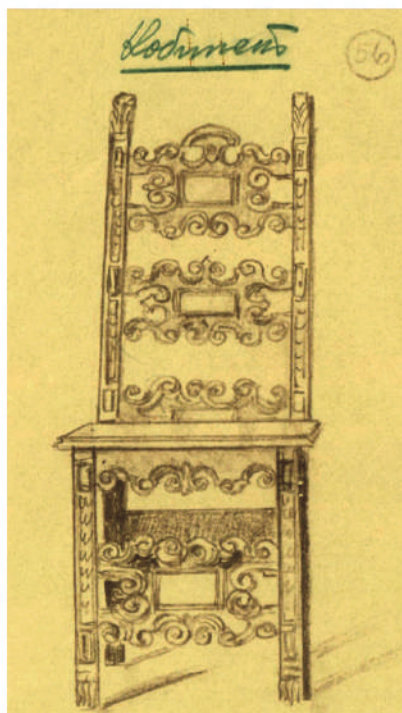
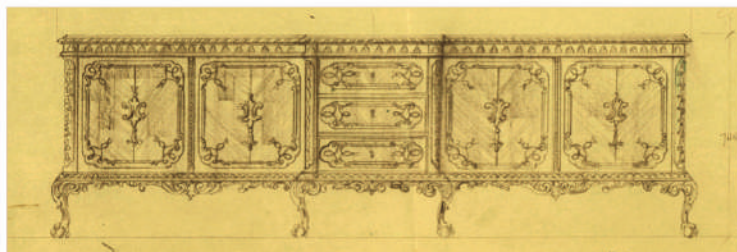
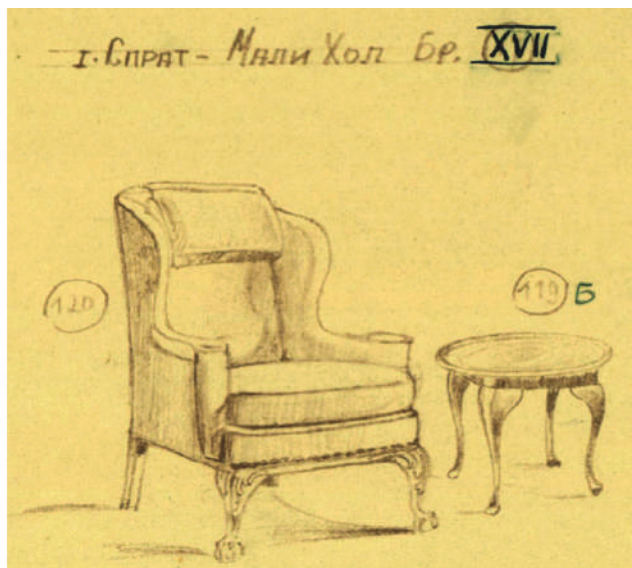
О Д О Б Р А -

1.

1936, септембар 3, Нови Сад. Одобрење заменика бана Дунавске бановине Светислава Рајића да се фасада Банске палате обложи каменом уместо пресованом циглом.



Фотографије реплика барелефа на фасади зграде Владе АП Војводине са ликовима (слева на десно): Радомира Путника, Степе Степановића, краљева Петра I и Александра I Карађорђевића, Живојина Мишића и Петра Бојовића.



[1940] Нацрти намештаја за зграду Већнице, које је израдио архитекта Драгиша Брашован.



Фотографија кабинета бана у новосаграђеној Палати. Намештај са фотографије дизајнирао је Карло Висингер, а израдило га је предузеће Ремес-Со. из Дуплице-Камника.



Фотографија сале за састанке у новосаграђеној Палати. Намештај са фотографије дизајнирао је Карло Висингер, а израдило га је предузеће Ремес-Со. из Дуплице-Камника.

Градско поглаварство Нови Сад
Број: 58154
4 октобра 1939 год.
Нови Сад.

Препис.

На основу тачке 2 члана 5
Закона о таксама ослобође-
но од таксе.

Молба Краљ.банске управе Дунавске бановине у Но-
вом Саду ради издавања дозволе за становање и употребу за
зграду на булевару Краљице Марије

ГЛАВНА ОДЛУКА

Градско поглаварство издаје дозволу за употребу
за две зграде банске палате Краљ.банске управе Дунавске ба-
новине у Н.Саду на булевару Краљице Марије пошто зграда од-
говара грађевној дозволи број 16218 адм.1939 год. као и здрав-
ственим условима и прописима безбедности.

Административна зграда је удељена, а већница и
бански стан још није довршен.

ПО ОВЛАШЋЕЊУ ПРЕТСЕДНИКА
Начелник Техничког одељења

М.П.

Инж.Поповицки с.р.

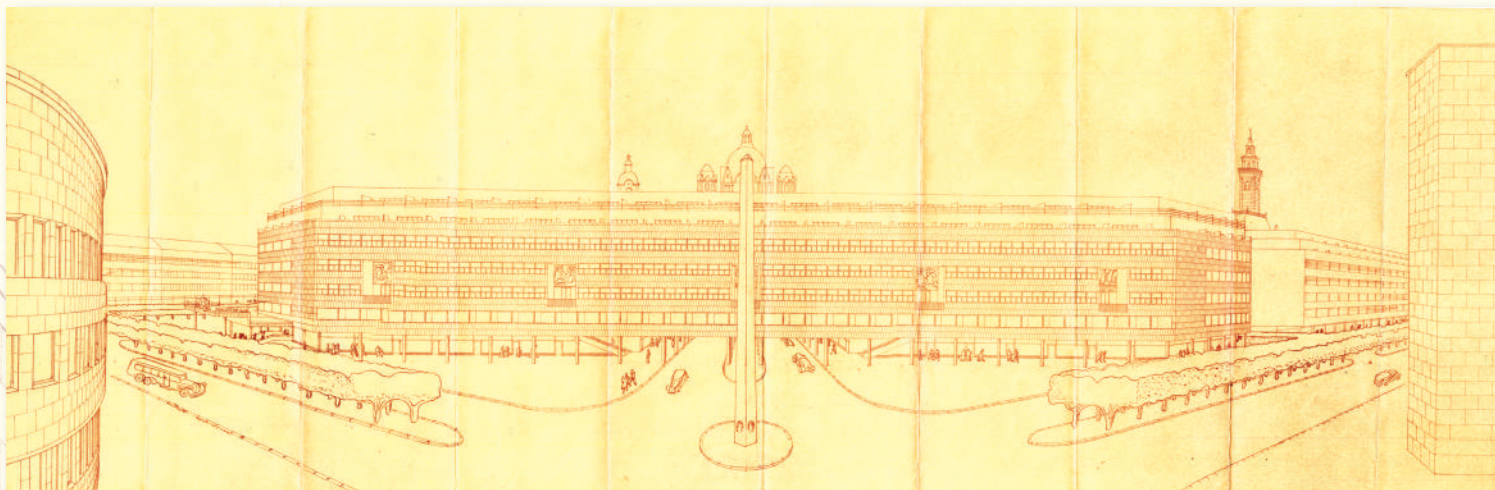
V бр. 34471/39 г.

Да је верно оригиналу, тврди:

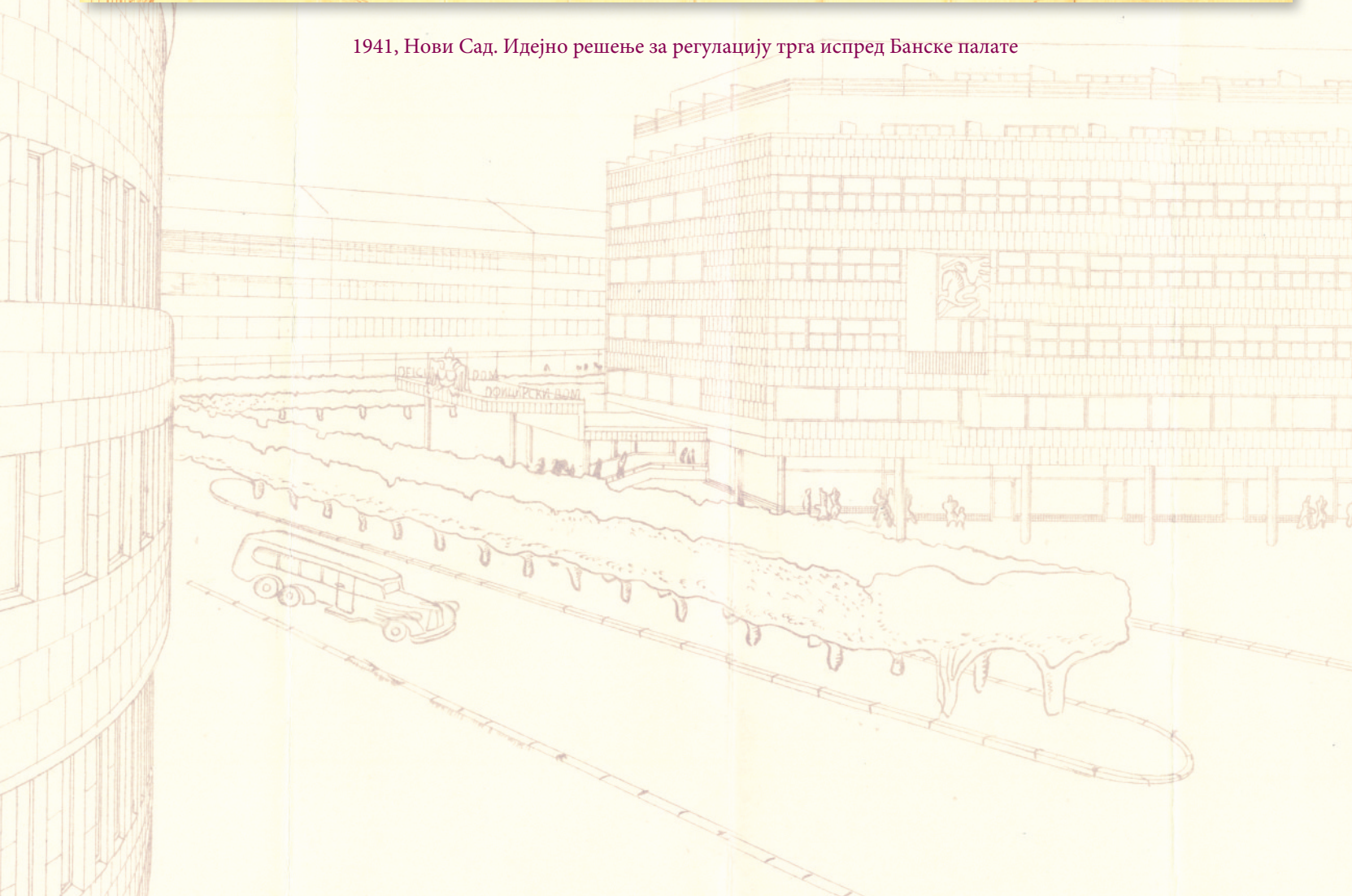


ПО НАРЕДБИ БАНА
За Начелника
Технички виши саветник,

1939, Нови Сад. Препис Употребне дозволе за новоизграђену Банску палату,
коју је издало Градско поглаварство у Новом Саду 4. октобра 1939. године.



1941, Нови Сад. Идејно решење за регулацију трга испред Банске палате





2019, август, Нови Сад. Фотографија кабинета 14 у згради Покрајинске владе након уређења



2019, август, Нови Сад. Фотографија санације фасаде на згради Покрајинске владе

*Др Душица Божић, музејски саветник, научни сарадник
Директор Историјског музеја Србије*

РЕЦЕНЗИЈА ИЗЛОЖБЕ „БАНСКА ПАЛАТА – ПРИЧЕ ИЗА ПРИЧЕ”

Изложба чији је аутор Љиљана Дожић, архивски саветник у Архиву Војводине, отворена је 25. септембра 2019. године у згради Архива Војводине и згради Бановине у Новом Саду. Ауторка ове изложбе је пре 10 година имала изложбу везану за зграду Бановине, али је овом приликом, када се обележава 80. година од њене изградње, са истом потком изаткала ново лице изложбе која има наслов: „Банска палата – приче иза приче”.

Када је 1929. године створена Дунавска бановина, која се протезала од данашње Војводине иде кроз северни део Србије са Крагујевцем са средишњим делом у Новом Саду, врло брзо се указала потреба да се сазида зграда у којој би основни државни апарат био смештен. Ауторку је у истраживањима инспирисао део теме на изложби који говори о тежњама да се подигне Банска палата у Новом Саду. Потом документација коју је требало пажљиво сложити и од ње сачинити логичну целину везану за Конкурс и о једном од најзначајнијих архитеката Драгиши Брашовану и његовом учешћу у пројектовању овог објекта.

Кроз изложбену целину „Изградња Банске палате” могу се сагледати делови пројектне документације за подизање палате, као и значај архитектонског умећа и стила тога времена 30-их година 20. века због чега ово монументално здање српске архитектуре заузима посебно место и спада међу најзначајније архитектонске споменике у нашој земљи. Данас зграду Банске палате чине два објекта, зграде данашње Покрајинске владе и Скупштине Аутономне Покрајине Војводине.

Ауторка нас даље кроз легенде, фотографије и архитектонске пројекте упућује на сазнање да је Драгиша Брашован имао замисао да читав објекат буде обложен црвеном опеком, такозвана Црвена бановина. Међутим, та идеја је промењена и донесена је одлука да се читава фасада обложи брачким мермером. Тиме је објекат добио елегантни изглед у стилу артдекоа, који је био подржаван и од намесника у Краљевини Југославији, кнеза Павла Карађорђевића.

Остали засебни сегменти целине „Изградња Банске палате” на изложби су: Облагање Банске палате каменом, Вајарски радови, Столарски радови, Грађевинско браварски радови, Остали радови, Израда намештаја и Завршни радови и усељење.

На изложби јасно дознајемо да је изградња Банске палате започела 1936. године и да је 1938. промовисана, иако још недовршена, на двадесету годишњицу стварања државе Срба, Хрвата и Словенаца, а да је 25. септембра 1939. коначно и усељена.

Изложбу даље пратимо кроз део „Банска палата – ка биографији памћења”. Њега чине сегменти: „Личности”, „Прошло и садашње у сусрету”, „Поздрав из Новог Сада”, „Тајна скупштинске куле” и „Светлопис кроз време”. У оквиру сегмента „Личности” представљени су људи најзаслужнији за подизање Палате, банови Дунавске бановине и председници Покрајинске владе и Скупштине АПВ. Јавним позивом упућеним суграђанима да пошаљу своје фотографије које су снимљене испред Банске палате, унет је живот ове грађевине кроз време, а примљена грађа је презентована у делу изложбе „Светлопис кроз време”.

Посебно занимљив сегмент на поставци је целина „Тајна скупштинске куле”, о простору на крову зграде Скупштине АПВ који је дуго био затворен. Истражујући сам објекат ауторка је открила да се у том делу зграде налазе оригинални потписи људи настајали од 1940. па на даље током Другог светског рата и времену послератног периода који су исписани графитном оловком. Међу њима налазе се имена обичних људи, припадника војних јединица али и многих других који су се обрели на овом месту и посматрали догађаје у околини Бановине. До сада неоткривени део историје овога здања, сада ће бити доступан јавности.

У свечаном холу зграде Покрајинске владе, изложен је део тематске поставке под насловом „Банска палата кроз време”, коју чини аутентична документарна грађа, настајала у различитим временским периодима.

Како ауторка, Љиљана Дожих наглашава: „Низ докумената уобличених у једну причу постају ново сведочанство о постојању ове велелепне грађевине, која ће живети док је и људи који јој дају живот и негују културу сећања.”

На крају изложбеног дела је сегмент „Шта би било да је било” који домаћу и страну публику упознаје са алтернативама. То је низ разлика на здању које је требало да се нађу на пројектованом објекту, а по завршетку зграде нису изведени. Они су везани за детаље фасаде: алегоријске скулптуре, фигуре сова на испустима стубова, државним грбовима изнад улазних врата у здање, сатовима са знаковима зодијака на све четири стране куле на којој се и данас могу видети отвори где је требало да буду постављени.

Како аутор овог сегмента Дарио Чупић наводи: до изведеног стања на Административној згради остаће само низ медаљона са ликовима српских краљева и војвода из Првог светског рата израђених у плитком рељефу, као и стилизовани државни грбови на бочним улазима и на улазу у Бановинску штедионицу на заобљеном делу зграде.

Да би ова изложба била живописнија, ауторка и дизајнерка Јелена Добровић Бојанић, осмислиле су интерактивни приступ изложби, што је иновативност у изложбеном презентовању архивског материјала у нашој земљи.

Изложбу прати добро осмишљен каталог. Први и уводни текст у каталогу „Дунавска бановина (1921–1941)” сведочи о времену самог формирања Дунавске бановине, свим бановима који су је водили, структури и значају Бановине у времену у коме је постојала. Овај део у каталогу написао је др Драго Његован, музејски и научни саветник и директор Музеја Војводине. Следећи текст у каталогу је написао Миле Игњатовић, а који јасно, својим насловом говори о: Мериљу зрелости српског модернизма. Последњи текст који је и концепција тематске поставке са синопсисом „Банска палата – приче иза приче”, је написала аутор изложбе, Љиљана Дожих.

Изложба „Банска палата – приче иза приче” је подржана од стране Покрајинске владе и Фондације „Нови Сад 2021. – Европска престоница кул-

туре”, као и директора Архива Војводине, др Небојше Кузмановића који је окупио ауторски тим са сарадницима и поверио им један овако озбиљан задатак у коме је и сам учествовао. Изложба је реализована у сарадњи са Музејом Војводине.

Искрено, као рецензент подржавам концепцију, синопсис, шпигл као и каталог који су урађени за обележавање 80-те године од подизања зграде Дунавске бановине у Новом Саду.

БАНСКА ПАЛАТА – ПРИЧЕ ИЗА ПРИЧЕ

Издавачи

Архив Војводине • Музеј Војводине
arhivvojvodine.org.rs • muzejvojvodine.org.rs

За издаваче

Др Небојша Кузмановић, директор
Др Драго Његован, директор

Стручни сарадници на изложби

Дарио Чупић
Владимир Иванишевић, архивски саветник
Илдико Мергеш, виши архивист

Дизајнер изложбе

Јелена Добровић Бојановић, кустос

Дизајн каталога и техничко уређење

Татјана Цавнић

Интерактивни наратив

Inform Technologies

Техничко извођење

GROUP BRENDOMANIA DOO

Лектор

Мср Ивана Гојковић

Фотомонтажа изложбене целине

Владимир Мучибабић

Скенирање и обрада докумената

Александар Павловић
Владимир Мучибабић
Илдико Мергеш

Дизајн цинерометера

Мила Јовановић

Штампа

Папир унија, Буковац

Тираж

300

ISBN 978-86-80017-62-4 (AB)

ISBN 978-86-81086-25-4 (MB)

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

725.13(497.113 Novi Sad)(091)(083.824)

ДОЖИЋ, Љиљана, 1973-

Банска палата : Приче иза приче / аутори изложбе Љиљана Дожић, Дарио Чупић. - Нови Сад : Архив Војводине : Музеј Војводине, 2019 (Буковац : Папир унија). - 64 стр. : фотогр. ; 22 см. - (Библиотека Посебна издања)

Тираж 300. - Стр. 5-10: Дунавска бановина (1929-1941) / Драго Његован.
- Стр. 11-16: Бановина - мерило зрелости српског модернизма / Миле Игњатовић.

ISBN 978-86-80017-62-4

ISBN 978-86-81086-25-4 (МВ)

1. Чупић, Дарио [аутор] [аутор изложбе]

а) Банска палата -- Историја -- Нови Сад -- Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 330764807

